

Studia
Aloisiana
ročník 15
rok 2024
číslo 1
teologická
fakulta
trnavská
univerzita
v trnave

vedecké štúdie, recenzie, odborné preklady, správy o vedeckých podujatiach
kresťanská filozofia, náuka o rodine, formácia spoločnosti, katolícka teológia

Studia Aloisiana/ročník 15, 2024, číslo 1

Studia Aloisiana/Vol. 15, 2024, No. 1

Recenzovaný časopis/Peer-reviewed journal

Vychádza dvakrát ročne/Published twice a year

Časopis je registrovaný v databázach/Journal is registered in databases

ERIH PLUS, ZDB, CEEOL, EBSCOhost

Šéfredaktor/Editor-in-chief

Lukáš Jeník, PhD.

Redakčná rada/Editorial board

prof. Lieven Boeve, PhD., Leuven, Francúzsko

prof. Peter Dubovský SJ, Rím, Taliansko

doc. PhD. Oľga Gavendová, PhD., Bratislava, Slovensko

doc. Mgr. Lukáš Jeník, PhD., Bratislava, Slovensko

doc. PhD. Miroslav Karaba, PhD., Bratislava, Slovensko

prof. PhD. Tomáš Petráček, Ph.D., Th.D.

doc. PhD. Zuzana Petrová, PhD., Trnava, Slovensko

Mgr. Ing. Mária Spišiaková, PhD., Bratislava, Slovensko

PhDr. Zuzana Svobodová, PhD., Praha, Česká republika

Mgr. Martin Šarkan, PhD., Bratislava, Slovensko

prof. PhD. Mária Šmidová, PhD., Bratislava, Slovensko

prof. Daniel J. West, PhD., Scranton, PA, USA

doc. Dr. theol. Jozef Žuffa, Bratislava, Slovensko

Redaktorka/Language editor

PaedDr. Žofia Tkáčová

Grafická úprava a tlač/Technical editor

Ivan Janák

Návrh obálky a grafickej úpravy/Graphic design

Mgr. art. Július Nagy

Vydáva/Publishing house

Dobrá kniha

IČO 00 599 051

Štefánikova 44

P. O. Box 26, 917 01 Trnava

pre Teologickú fakultu Trnavskej univerzity

Dátum vydania: jún 2024

Registrácia MK SR č. 3842/09/ISSN 1338-0508

Obsah

ESEJE

<i>Milan Hrabovský</i> Synodalita a seba prijatie	5
--	---

ŠTÚDIE

<i>Jozef Žuffa, Renáta Jamborová, Ivan Ružička</i> Synodalita ako počúvanie. Prípadová štúdia z akademického prostredia	9
<i>Zdeno Pupík</i> Sobornosť a nástrahy synodality	19
<i>Mária Spišiaková, Miroslav Karaba</i> Príklady synodálneho procesu vo farnostiach Devínska Nová Ves a Leopoldov	29

Contents

ESSAYS

<i>Milan Hrabovský</i> Synodality and self-acceptance	5
--	---

ARTICLES

<i>Jozef Žuffa, Renáta Jamborová, Ivan Ružička</i> Synodality as Listening: A Case Study from an Academic Environment	9
<i>Zdeno Pupík</i> Sobornost and the Traps of Synodality	19
<i>Mária Spišiaková, Miroslav Karaba</i> Examples of the Synodal Process in the Devínska Nová Ves and Leopoldov Parishes	29

Synodalita a sebaaprijatie

Milan Hrabovský

Εἶπεν δὲ αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς; Τί μελέγεις ἀγαθόν; οὐδεὶς ἀγαθὸς εἰ μὴ εἷς ὁ Θεός.
(Ježiš mu povedal: Prečo ma nazývaš dobrým? Nikto nie je dobrý, jedine Boh)
Lk, 18,19

Ἐγὼ εἶμι ὁ ποιμὴν ὁ καλός. ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τίθησιν
ὑπὲρ τῶν προβάτων.
(Ja som dobrý pastier. Dobrý pastier položí svoj život za ovce)
Jn, 10,11

Stretnutie

V roku 2021, niekoľko dní po mojich narodeninách, som otvoril internetovú stránku Vatikánu. Stránka zverejnila prepis homílie pápeža Františka zo svätej omše, otvárajúcej Synodu o synodalite Cirkvi. Nasadil som si slúchadla, pretože pri čítaní a písaní poznámok potrebujem zvukovú stenu. A zvláštnou zhodou okolností algoritmus aplikácie vybral pieseň *Under Pressure* (Pod tlakom) od skupiny Queen. A náhodné stretnutie dvoch textov sa zmenilo na pozoruhodný dialóg.

Do slov pápeža Františka ‚Boh kráča s nami‘, ‚na často kamenistých cestách života‘, ‚kráčať spolu‘, ‚istý človek ide v ústrety Ježišovi‘, ‚tvárou v tvár‘, ‚príbeh toho druhého‘, ‚život môže zmeniť jediné stretnutie‘, ‚aby sme sa vyprázdnilí‘ zneli slová piesne ‚tlak na mňa dolieha‘, ‚nemôžeme si dať ešte jednu šancu?‘, ‚Prečo nemôžeme dať láske ešte jednu šancu?‘, ‚Láska ťa vyzýva, aby si sa staral o ľudí na okraji noci‘.

Pápež František vyzýval na obnovu spoločenstva, spoluúčasť na stretnutí, počúvanie, solidaritu, na jednotu celej Božej cirkvi. Lenže text piesne vniesol do jeho slov myšlienku, nad ktorou premýšľam posledných desať rokov: bez toho, aby som sa najprv nestretol sám so sebou, nie je možné žiadne stretnutie s druhými. Ak sa každé stretnutie so samým sebou stáva iba nesením bremena seba samého, bremena byť sebou samým, potom niet žiadnej synody. Žiadneho stretnutia s druhými.

Pre desiatimi rokmi som na ceste stretol neznámeho človeka. A ten mne neznámy človek, ktorý šiel po druhej strane cesty za Ježišom, som bol ja sám.

Na druhej strane cesty kráčala časť zo mňa samého. Časť, ktorú som neprijal, nemiloval a nenávidel. Bol som človekom na okraji noci, ktorý potreboval ešte jednu šancu.

Vďaka tejto skúsenosti som pochopil, že moje uvažovanie o synode musí byť osobné. Odmietol som sploštenie významu synody len na „nástroj zlepšenia“, pretože synoda je kairos. Kairos, v ktorom sa pretla moja minulosť s budúcnosťou.

Počúvanie

Svojho času som pri zbieraní podkladov pre istý text objavil pozoruhodnú knihu *Denník duše*. Zápisky Angela Guiseppeho Roncalliho, neskoršieho pápeža Ján XXIII. V *Denníku duše* Ján XXIII. rok po roku skúmal svoje vnútro. Od mladosti veril, že aréna, kde prebieha neustály konflikt, ničivý boj poznania dobra a zla, nie je svet naokolo, ale srdce človeka. Jeho vlastné srdce. S úžasom som sledoval každú stránku zápasu mladého človeka s jeho vnútorným nepriateľom – sebaláskou, ktorý vyvrcholil seba prijatím zrelého muža.

V *Denníku duše* som sa po prvýkrát stretol s jedinečným paradoxom katolíckej spirituality. Ján XXIII. na jeho duchovnej ceste od sebalásky k seba prijatiu odmietol moderné chápanie sebakritiky ako nástroja na sebazlepšenie. Seba prijatie sa môže zrodiť iba v prijatí ponuky milosti. Ponuky znovu „uvidieť dobré veci v krajine živých“. A to nielen vôkol seba, ale predovšetkým vo svojom vnútri. Slovanami Jána XXIII. „ak je v nás niečo dobré od prírody, šťastia alebo milosti, je to bezplatný dar od Boha“. Lenže ako som spoznal neskôr, ponuke uvidieť v sebe to dobré, sa postavili mocní nepriatelia. Narcizmus a neprijatie seba.

Dnes viem, že som nebol na stretnutie s *Denníkom duše* pripravený. Čítal som ho povrchno. Aj po prečítaní *Denníka duše* som dennodenne napíňal svoje okolie ohováraním a posudzovaním. Kydal som moje poznanie dobrého a zlého na veci, osoby a udalosti. Navzdory tomu som sa považoval za poctivého kresťana, pretože som svoje poznanie dobra a zla zacielil aj proti sebe.

Zlovestnú súvislosť poznania dobrého a zlého s egoizmom mi odhalili riadky jednej knihy. Knihu – dnes známu pod názvom *Etika* – tvoria zachránené časti rozpracovaných textov, ktoré Dietrich Bonhoeffer zakopal v záhrade, aby sa nedostali do rúk nacistického gestapa.

V úvodnej časti Svet konfliktov Bonhoeffer napísal, že všetky etické úvahy si pravdepodobne kladú za cieľ poznanie dobrého a zlého. Lenže k tejto vete, na moje prekvapenie, dodal, že zásadnou úlohou kresťanskej etiky je zbaviť toto poznanie dobrého a zlého platnosti. Poznanie dobrého a zlého je odpadnutie od počiatku. Odpadnutie od Boha.

Tieto vety mnou hlboko otriasli. To čo som považoval za moju „duchovnú cestu“, teda poznanie dobrého a zlého, ako u druhých, tak u seba, som

využil na kompletnú demontáž vlastného života. Na vážkach dobrého a zlého som hodnotil svoje slová, svoj výzor, váhu, výšku, zdravie, inteligenciu. Pod vplyvom zakázaného ovocia som už so sebou nemohol byť spokojný. Tvrdosti mojej sebakritiky sa vyrovnala len narcistická radosť, ktorá ju sprevádzala. A preto bolo len otázkou času, kedy som svoje narcistické pocity sebaneprijatia musel vyliat na druhých. Skutočná leš hada je premena pôvodne Božieho tajomstva poznania dobrého a zlého na pitevné nože. Bonhoeffer sa nemýlil. Moje opadnutie od tajomstva Božej lásky muselo viesť k odcudzeniu sa Bohu, ľuďom, veciam, sebe samému. K antisynode.

Poznanie

Ján XXIII. vytušil, že moderná západná civilizácia nepostavila otázku sebaneprijatia na Kristovi, ale na ponuke hada. Iba sebakritickosť, opakované rezanie do vlastného vnútra, môže viesť k „zlepšeniu“. Akoby sme sa mohli stať „lepšími“ bez sebakritiky? Symbol prekliateho jablka je symbolom neustáleho prijímania informácií. Nových kníh, nových prednášok, nových textov, nových duchovných cvičení, nových meditácií. Bez oddychu.

Lenže odpadnutie od Boha je odpadnutie od života. Moja snaha poznať dobré a zlé spôsobila, že moje srdce a myseľ zaplavilo napätie, úzkosť, hnev, závisť a strach, ktoré som si nepriznával. Namiesto toho, aby som pripustil, že som sa stal človekom, ktorý ochorel na dosiaľ neznámu chorobu, som za chorý považoval svet a ľudí vôkol mňa. „Chorí“ a „zlí“ boli tí druhí. Už som nedokázal uvidieť dobré veci v krajine živých.

Ponuka hada rozbíja v človeku hlboký Boží základ seba prijatia. Dokonalosti jeho stvorenia. Zázraku jeho života. Tajomstva Božej lásky. Dávno predtým ako som použil poznanie dobrého a zlého u druhých, som dopustil, aby moje srdce rozožralo poznanie dobrého a zlého, ktoré som použil na seba samého. A namiesto prijatia seba zostalo len neustále úsilie prerobiť sa.

Poznanie dobrého a zlého vytvára začarovaný kruh. Nemožno z neho uniknúť, lebo ponúka iluzórny pocit moci. Moci nad sebou samým. Musel som nad sebou zvíťaziť. Násilne sa zmocniť mojich zlých súčastí. Stať sa vlastným stvoriteľom.

Rozlišovanie

Do úvodu tohto textu som vložil dve pozoruhodné a paradoxné vety z evanjelií. Hoci v Lukášovom a Markovom evanjeliu odmietne Ježiš, aby ho nazvali dobrým, v Jánovom evanjeliu sa sám Ježiš nazve dobrým pastierom. A premýšľanie nad týmto paradoxom mi otvorilo dvere k novému pochopeniu môjho problému poznania dobrého a zlého.

Ani jeden z prekladov, v ktorom dokážem čítať, nedokázal preložiť – z dôvodu subtilnosti koiné – zásadný rozdiel medzi gréckymi slovami *agathos* a *kalos*. V pre mňa dostupných prekladoch boli obe slová preložené ako „dobrý“. A v Lukášovom a Markovom evanjeliu Ježiš odmietol, aby ho nazvali *agathos*. Jedine Boh Otec je *agathos*. Bol som ohromený. Ježiš nesúhlasil so slovom, ktoré opisuje duchovnú a morálnu dokonalosť. Obdivuhodný a vznešený charakter. Dobro s veľkým písmenom. A Ježišov nesúhlas okamžite zrušil pascu hada. Poznanie dobrého a zlého, ktoré sa absolutizáciou svojich kontrastov mení na zmocnenie sa človeka. Na hrozivú moc človeka nad človekom. Na desivú moc mojich údajne dobrých vlastností nad mojimi údajne zlými vlastnosťami.

Ježiš však neodmietol a použil na seba slovo *kalos*. Nazval sa *poimén ho kalós*, dobrým pastierom. Nie len spravodlivým, ušľachtilým, čestným, ale aj dobrým (krásnym) navonok, prospešným, súcitným a láskavým. Čo vedie k záchrane druhých, k láskavej odpovedi na zúfale volanie druhého, k súcitu a prijatiu, je dobrým. Dobrým, pretože skutočná láska je aj seba ocenením: iba cez vlastné sebaocenenie a seba prijatie dokážem vykročiť k prijatiu a oceneniu druhých.

Sebaprijatie

Vo vianočnom príhovore k Rímskej kúrii v roku 2020 upozornil pápež František na „dôveru prameniaku výhradne zo skúsenosti milosti ukrytej v tme“. A dnes, keď píšem tieto riadky, sa pýtam sám seba: nie je spolucestou, synodou, aj výzva na láskavé stretnutie sa s vlastnou tmou? S Ježišovým bezpodmienečným prijatím mojich nocí? Jeho objatím mojich ľudských slabostí? Okamihom, keď priepastné tmavé hĺbky náhle rozrazí Hlas lásky: Neboj sa. Si milovaný. Si dobrý?

Bez Kristovej milosti sebaprijatia sa môže synoda rozpadnúť len na povrchný formalizmus. Na početnými analýzami podložené pomenovania stavu, kde zlyhávajú hlavne tí druhí. Avšak srdce vyčerpané konfliktom poznania dobrého a zlého, srdce plné nepriznaných sebaúzkostí, sebaneprijatia a sebaneúcty len sotva s radosťou a nádejou vykročí v ústrety k srdcu druhého.

Mgr. Milan Hrabovský, PhD.

Ancienne Route 9

1218 Le Grand-Saconnex GE Suisse

milan.t.hrabovsky@gmail.com

OCRID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2571-3678>

Synodalita ako počúvanie. Prípadová štúdia z akademického prostredia

Jozef Žuffa, Renáta Jamborová,
Ivan Ružička

ŽUFFA, J., JAMBOROVÁ, R., RUŽIČKA, I.: Synodality as Listening: A Case Study from an Academic Environment. *Studia Aloisiana* 1/2024.

Currently, the Church is facing important discussions and decisions that could significantly shape its future in the coming decades. One of the main subjects of these discussions is the concept of synodality, which promotes participatory approaches to the spiritual and administrative work of the Church. This study focuses on the application of synodality at a theological faculty using qualitative methodology through focus groups. Theological faculties, as educational institutions for future pastoral workers and academics, play a key role in this dynamic. The research explores the historical roots of synodality in early Christian practice and identifies the challenges and obstacles associated with its implementation in an academic setting. The results show that synodality fosters open academic debate, dialogue among different groups, and the building of mutual trust. However, it also reveals obstacles such as resistance to change, lack of support from church authorities, and missing guidelines. The study offers recommendations to improve synodal processes and promote greater openness and dynamic dialogue within church communities.

Keywords: Synodality, Theological Education, Participatory Approaches, Focus Groups, Pastoral Theology

Úvod

V súčasnosti sa nachádza Cirkev na križovatke dôležitých diskusií a rozhodnutí, ktoré majú potenciál formovať jej budúcnosť v nadchádzajúcich desaťročiach. Jedným z kľúčových aspektov diskusií a rozhodovaní je kon-

cept synodality. Synodálny proces, ktorý podporuje participatívne prístupy k duchovnej a administratívnej práci Cirkvi,¹ ponúka jedinečnú príležitosť pre cirkevné spoločenstvá, aby hlbšie reflektovali svoje poslanie, štruktúry a prístup k pastorácii.

Teologické fakulty, ako inkubátory budúcich pastoračných pracovníkov a akademikov, zohrávajú v tejto dynamike zásadnú úlohu.² Sú miestom, kde sa teória stretáva s praxou, a kde budúci lídri získavajú vedomosti a zručnosti potrebné pre navigáciu v komplexnom svete spirituality. V tomto kontexte bola motivovaná realizácia štúdie, ktorá využíva potenciál synodálnych diskusií na konkrétnej fakulte. Cieľom štúdie je skúmať, ako môžu byť myšlienky a nápady, vznikajúce v rámci synodálnych diskusií, odborne spracované a ako takéto diskusie pomáhajú identifikovať potrebné kroky pre prax.

Dialogický rozmer spoločenstiev

Synodalita má svoje korene v ranokresťanskej praxi, kde sa záležitosti týkajúce fungovania spoločenstiev riešili prostredníctvom zhromaždení veriacich.³ Tieto stretnutia boli neoddeliteľnou súčasťou cirkevnej štruktúry, odrážajúce novozákonnú predstavu Cirkvi ako „Božieho ľudu“ na ceste. Synodálny prístup podporuje model Cirkvi, kde sa každý člen považuje za aktívneho účastníka spoločenstva, a nielen za pasívneho prijímateľa duchovných služieb.

Synodalita sa aj v súčasnosti vníma nielen ako metóda, ale aj ako esenciálna súčasť cirkevnej praxe, ktorá odráža túžbu po autentickjšom živote komunity. Pápež František často hovorí o synodalite ako o „spoločnom putovaní“ a o dôležitosti „počúvania všetkých hlasov“. Počúvanie a spoločné rozhodovanie sú nielen prostriedkami na dosiahnutie konkrétnych cieľov, ale sú vyjadrením cirkevnej identity. „Synodálny dych a krok odhaľuje na jednej strane kto sme, a na druhej strane dynamiku spoločenstva, ktoré oživuje naše rozhodnutia. Iba v tejto perspektíve môžeme skutočne obnoviť našu pastoráciu a prispôbiť ju poslaniu Cirkvi v dnešnom svete; iba takto môžeme čeliť zložitým problémom dnešnej doby s vďačnosťou za prejdenú cestu a s rozhodnutím pokračovať v nej s parhesiou.“⁴

Identitu spoločenstva spriaznených ľudí, farností alebo širších komunít sa nedá pestovať len na individuálnej úrovni jednotlivcov, ktorá zostava nevyhnutná, ale je tvorená súčasne aj so skúsenosťou „my“, ktoré vzniká pri stretnutí s inými. Táto spoločná a každodenná mystika zjednocovania Božieho ľudu je

1 Porov.: FARLEY, E.: *Theologia: The Fragmentation and Unity of Theological Education*. Fortress Press, 1983, s. 75 – 76.

2 OSMER, R. R.: *Practical Theology: An Introduction*. Eerdmans, 2008, s. 104 – 105.

3 Porov.: KOMONCHAK, J. A.: *Foundations in Ecclesiology*. Michael Glazier, 1995, s. 90 – 91.

4 FRANTIŠEK: *Pozdrav pri otvorení zasadania 70. generálneho zhromaždenia Talianskej biskupskej konferencie*, Rím 22. mája 2017, [<https://www.kbs.sk/pdf/VAT/VATSynodalita2021.pdf>], [online 20. mája 2024]

mystikou jednoty Otca, Syna a Ducha Svätého.⁵ Prežívaná mystická skúsenosť dialógu a zblížovania, hľadania spoločného dobra, rozširuje vnútro jednotlivca, ktoré môže čerpať z jadra druhej osoby. Každé stretnutie s inou osobou prináša schopnosť objaviť niečo nové o Bohu a o sebe. Tak sa rodí dialóg, ktorý učí jednotlivca spomaliť a cez kontakt s inými napájať sa na svoje vnútro. Takýto dialóg vytvára predpoklad pre rovnocennosť zúčastnených osôb, kde názory iných jednotlivcov nie sú ostatnými hodnotené, ale bez hodnotenia prijímané tak, ako boli vypovedané.

Synodálny prístup pozýva načúvať vnútro jednotlivca a prináša zreteľnejší pohľad na seba. Pomáha mu nájsť miesto vo svete cez otázky: Kto sme? Kam smerujeme? Aké máme dôvody? Dialóg s inými ujasňuje jednotlivcovi vlastné smerovanie: Aké vlastnosti ma charakterizujú a ako ich využívam? Kam smerujem? Čo moje sny a vízie do budúcnosti? Čo chcem v živote dosiahnuť? Čím chcem prispieť svetu okolo seba? Vďaka počúvaniu iného jednotlivca môže rozširovať vlastné myšlienky, môže koncipovať nové ideály a klásť si otázky identity.⁶

Každý synodálny dialóg sa skladá z dvoch momentov. Momentu načúvania a momentu hovorenia. Moment načúvania neobohacujú len ľudské myšlienky, ale aj spôsob ich vyjadrenia, ktorý je ovplyvnený emóciami. Počúvanie predpokladá odloženie názorov, emócií a predsudkov počúvajúceho bokom.⁷

V kontexte teologického vzdelávania synodalita predstavuje výzvu ako príležitosť. Výzvou je prehodnotiť tradičné pedagogické modely a zaviesť do vzdelávacieho procesu viac prístupov zameraných na spoluprácu a prijímanie iných pohľadov. Ako príležitosť je možno charakterizovať možnosť vytvárania skúsenosti študentov s modelom Cirkvi, ktorý je citlivý na potreby členov komunity. V tomto duchu môže synodalita v teologickom vzdelávaní podporovať rozvoj ducha spoločenstva, schopnosti aktívneho počúvania a dialógu, ako aj citlivosť na pastoračné potreby „tu“ a „teraz“.

Implementácia synodalita do akademickej praxe na teologických fakultách si vyžaduje celostný prístup, ktorý zahŕňa kurikulárne inovácie a metodologickú dynamiku. Súčasťou takejto implementácie je vytváranie priestoru pre synodálne diskusie študentov a pedagógov, ako aj silnejšiu integráciu zážitkového učenia do študijných programov. V tomto kontexte sa teologické fakulty stávajú laboratóriami, kde sa skúmajú a praktizujú rôzne formy synodalita. Tento prístup umožňuje študentom a pedagógom zažiť hodnoty vzájomného počúvania a podporuje tvorbu dynamických akademických komunit, ktoré odrážajú víziu Cirkvi.

Synodalita má tiež potenciál vplývať na duchovnú a komunitnú identitu študentov teológie. Učenie sa, zažívanie procesov spoločného rozhodovania a aktívneho počúvania sa prispieva k formovaniu osôb, ktoré sú pripravené vstúpiť do rôznych pastoračných situácií s citlivosťou a otvorenosťou. Odvaha

5 Porov. CODA, P. *Synodálna obnova Cirkvi. Nové Mesto, Bratislava 2023.*

6 Porov. TELLÉUS, A. *Naslouchat je umění. Jak účinně a pozitivně komunikovat. Portál, Praha 2022.*

7 Porov. OSTOLAŽA, INAKI GUERRERO. *Dvaja alebo viacerí. Medziludské vzťahy ako zdroj šťastia. Nové Mesto, Bratislava 2021.*

k takémuto vstupu prináša existenciálnu skúsenosť sebatpotvrdenia a slobody. Prináša nové postoje a otvára dimenzie pohľadu života, nádeje, pozitívneho myslenia, skúsenosť spoločenstva oproti dimenzii viny. či samoty.⁸

Ako vznikla prípadová štúdia

Aplikácia synodálneho procesu na Teologickej fakulte Trnavskej univerzity pre účely tejto štúdie bola realizovaná prostredníctvom kvalitatívnej metodiky formou fokusovej skupiny.⁹ Takáto skupina poskytuje dynamické prostredie, v ktorom účastníci môžu vzájomne interagovať s názormi a postojmi ostatných, čím odhaľujú komplexnejšie vrstvy svojho chápania a skúseností, týkajúcich sa skúmanej témy. V kontexte skúmania synodálnych procesov bola táto metóda zvolená ako nástroj na preskúmanie názorov a skúseností pedagógov v ich akademickom, ako aj súkromnom prostredí.

Pedagógovia fakulty boli pre účasť vo fokusovej skupine vyzvaní prostredníctvom emailovej komunikácie. Pozvánka obsahovala informácie o cieľoch štúdie a logistických detailoch realizácie skupiny. Na pozvánku zareagovalo 6 pedagógov, ktorí vyjadrili ochotu zdieľať svoje skúsenosti so synodálnymi procesmi vo svojich farnostiach a na fakulte. Do skupiny bol prizvaný aj externý facilitátor, ktorý bol aj riadnym účastníkom skupiny.

Fokusová skupina sa konala prezenčne v marci 2024 a trvala dve hodiny. Stretnutie bolo nahrávané s predchádzajúcim súhlasom účastníkov, ktorí boli informovaní o nahrávaní a použití výsledkov pre účely odbornej štúdie. Po skončení fokusovej skupiny boli výpovede transkribované a nahrávka bola vymazaná s cieľom ochrany súkromia a zachovania anonymizácie účastníkov. Analýza transkriptu umožnila identifikovať spoločné skúsenosti, ako aj rozdiely v postojoch a perspektívach medzi účastníkmi. Tento proces nebol len o zbieraní dát; bol to aj proces učenia sa všetkých zúčastnených a poskytol im hlbší vhľad do dynamiky a potenciálu synodalita.

Štruktúra diskusie obsahovala tri bloky. V prvom kole diskusie boli účastníci vyzvaní, aby sa podelili o svoje pozitívne osobné skúsenosti so synodálnymi procesmi, či už na úrovni vlastnej komunity, alebo v širšom cirkevnom kontexte. Cieľom tohto kola bolo zmapovať, ako synodalita prispela k obohacujúcim zážitkom v ich súkromnom a pracovnom živote a identifikovať kľúčové prvky, ktoré robili tieto skúsenosti hodnotnými. Druhá časť rozhovoru bola zameraná na negatívne skúsenosti, súvisiace so synodálnymi procesmi. Účastníci diskutovali o prekážkach, s ktorými sa stretli, o skúsenostiach s nedostatočným prijatím alebo s negatívnym postojom voči akýmkoľvek zmenám. Táto časť bola dôležitá pre identifikáciu a pochopenie limitov a výziev, ktoré synodalita prináša v praxi. V záverečnej fáze diskusie boli účastníci požiadaní,

8 Porov. COREY, G. *Theory and Practice of Counseling and Psychotherapy*, Belmont, USA 2009.

9 KRUEGER, R. A. – CASEY, M. A.: *Focus Groups: A Practical Guide for Applied Research*. SAGE Publications, 2015, s. 75 – 76.

aby sa zamysleli nad možnosťami aplikácie svojich skúseností a poznatkov z predchádzajúcich kôl pre budúcu prácu vo svojich spoločenstvách a na fakulte. Táto časť bola zameraná na generovanie nápadov a návrhov, ktoré by mohli podporiť efektívnejšiu integráciu synodálnych procesov do života teologickej fakulty.

Pozitívne skúsenosti

Z rozhovoru fokusovej skupiny vyplynulo niekoľko kľúčových pozitívnych skúseností účastníkov so synodou. Nasledujú podrobnejšie opisy týchto skúseností spolu s doslovnými citáciami, ktoré ilustrujú rozmanité aspekty zapojenia sa do synodálneho procesu:

- **Otvorenosť v akademickom prostredí:** V akademickom kontexte synoda umožnila študentom, ale aj pedagógom otvorene diskutovať o náročných témach, čo sa považovalo za obohacujúce. „Študenti sa veľmi otvorene vyjadrovali k problémom, a to je pre mňa prekvapivé.“ Toto pozorovanie naznačuje, že i napriek akademickému prostrediu nie je samozrejmosťou viesť otvorenú debatu o tabuizovaných témach a v cirkevnom prostredí ustálených odpovediach na aktuálne spoločenské otázky.
- **Dialóg medzi rôznymi skupinami:** Synoda slúži ako most, ktorý spája rozdielne skupiny a umožňuje im vyjadriť svoje názory v konštruktívnej atmosfére. Jeden z účastníkov popisuje túto skúsenosť slovami: „Podarilo sa vytvoriť nový priestor, kde je v poriadku rozprávať o veciach tak, ako to ľudia cítia.“ Tento citát poukazuje na vznik prijímajúceho dialógu, v ktorom je možné bez obáv prezentovať svoje postoje. Ďalšia zo skúseností poukazuje na zapojenie sa niektorých členov rehoľnej komunity do synodálneho procesu, od ktorých to respondent neočakával: „Pre mňa bolo pozitívnou skúsenosťou, že v našej rehoľnej komunite záujem o synodálny proces prejavili viacerí spolubratia vyššieho veku.“
- **Vzájomná dôvera:** Synodálne stretnutia prispeli k vytvoreniu prostredia, založeného na dôvere a vzájomnom rešpekte. Otvorenosť a zdieľanie vnútorných presvedčení bez strachu z odsúdenia boli pre túto skúsenosť kľúčové. Ako hovorí jeden z účastníkov: „Že sa vynorili veci, ktoré nás spojili... bolo to pekné, a preto sme sa tešili na tie stretnutia.“ Viacerí účastníci vnímali synodálne stretnutia ako príležitosť nielen na zdieľanie názorov, ale aj prehĺbenie duchovnej praxe zúčastnených. „Dokonca by som povedal, že naše debaty vo farnosti sa tak prehĺbili, až sme cítili, že to sú modlitbové stretnutia.“
- **Reflexia osobnej spirituality:** Účastníci hovorili, že synoda umožnila otvoriť dôležité témy a povzbudila ľudí k hlbšej reflexii nad vlastnými životnými otázkami. „Istý človek povedal, že po prvýkrát v živote uvažuje a rozmýšľa o svojej viere inak,“ čo môže ilustrovať vplyv synodálnej metódy na osobnostné zmeny.

- **Názorová rozmanitosť:** Viacerí účastníci oslovili pozitívnu skúsenosť s poskytnutím priestoru ľuďom, ktorí sa cítia vo svojich životných príbehoch vytlačení na okraj spoločností. Inkluzívny prístup pomáhal pomocou synodálnych rozhovorov odstraňovať bariéry a podporoval prijímajúce prvky spoločenstva. „Vytvorilo to priestor, kde sa to dá povedať bez toho, aby sme sa teraz šli hneď nejako obhájiť,“ hovorí účastník, čím zdôrazňuje hodnotu nekritizovania a prijímania v rámci synodálneho procesu.

Tienisté stránky

Výpovede účastníkov fokusovej skupiny poukazujú aj na prekážky, s ktorými sa farské, rehoľné, či akademické komunity stretávajú pri pokuse o začlenenie synodálneho procesu do života spoločenstva. Tieto skúsenosti odzrkadľujú ťažkosti v komunikačných štýloch, v schopnosti prijímať skúsenostnú rozmanitosť a v akceptácii zmien. Nasleduje prehľad negatívnych skúseností, doplnený o citácie z rozhovoru:

- **Neochota pre zmenu:** Viacerí účastníci vnímali ťažkosti prijímať meniaci sa svet, ktorý si vyžaduje aj adekvátnu reakciu cirkevnej štruktúry a praxe. „Viem že sme stále na začiatku a často sa nevieme vo farnosti preniesť cez to, ako sme sa to doteraz naučili robiť,“ hovorí jeden z účastníkov.
- **Nedostatočná podpora od kňazov:** Niektorí respondenti poukazovali na nedostatok otvorenosti zo strany správcov farností. Napríklad výpoveď „mám skúsenosť, že v mojom spoločenstve, do ktorého patrím, sme nedokázali presadiť u nášho farára to, aby sme si na niektoré témy zavolali odborníka,“ vyjadruje pocit izolácie a nedostatku spolupráce s cirkevnou autoritou. Taktiež je možné spomenúť skúsenosť s nevyváženosťou hlasov v spoločenstve: „Často som mal pocit, že nie všetky hlasy sú počuté a vážene rovnako.“
- **Chýbajúce usmernenia:** Účastníci zaznamenali nedostatok jasnej komunikácie a usmernení ohľadom vedenia synodálneho procesu. „Vlastne sme ani dlho presne nevedeli, čo sa od nás očakáva... to je realita,“ formuloval jeden z respondentov jeho chápanie nejasného usmerňovania spôsobov ako viesť synodálny proces.
- **Pretrvávajúce klerikálne postoje:** Kritizovaný bol i mocenský prístup niektorých správcov farností, ktorý podkopával princípy synodality. „Niekdedy sa kňazi dostávajú do pozície šéfa bez potrebných zručností a mám pocit, že odchádzajú zo seminárov s vedomím polobožstva,“ poukazuje účastník fokusovej skupiny na zakrývanie nedostatku skúseností odvolávaním sa na cirkevnú pozíciu.
- **Strach a nepochopenie:** V rozhovore sa objavili odkazy na nepochopenie zo strany niektorých členov komunity, čo sťažuje otvorený a konštruktívny dialóg. „Bojíme sa, že to, čo sme doteraz robili, stratíme...“, reflektuje účastník obavy z kritiky a zmeny v zažitých metódach pastoračnej praxe.

Návrhy pre ďalšiu prácu

Na základe informácií, poskytnutých v dokumente, možno identifikovať niekoľko návrhov a odporúčaní od respondentov, ktorých cieľom je zlepšiť budúce synodálne procesy a celkovú prax spoločenstiev. Tieto návrhy sú reakciou na skúsenosti účastníkov – pozitívne i negatívne – a poukazujú na cesty, ako možno v budúcnosti podporiť väčšiu otvorenosť spoločenstiev a zvýšiť dynamiku dialógu. Uvádzame kľúčové odporúčania účastníkov spolu s ich vysvetleniami potenciálneho prínosu pre cirkevné komunity:

- **Potreba jasnejšieho usmernenia:** Respondenti vyzývajú na lepšiu komunikáciu zo strany cirkevných autorít, s jasnými usmerneniami a očakávaniami, týkajúcimi sa synodálneho procesu. Týmto by sa pomohlo, aby všetci členovia komunity mali príležitosť pochopiť ciele synody a mali možnosť sa do nej aktívne zapojiť.
- **Podpora otvorenosti:** Návrhy zdôrazňujú potrebu vytvárať priestory, kde sú všetky hlasy rovnako vážené a kde každý má možnosť prispieť do diskusie. To zahŕňa prekonávanie bariér medzi klerikmi a laikmi i konkrétne kroky, aby bol synodálny proces skutočne ich spoločným úsilím.
- **Zdôraznenie významu vzdelávania a formácie:** Respondenti poukazujú na dôležitosť poskytovania príležitostí pre duchovné a teologické vzdelávanie, ktoré bude pomáhať členom spoločenstiev vytvárať svoju špecifickú identitu.
- **Vytváranie mechanizmov pre aktívnu spoluúčasť:** Fokusová skupina navrhuje ďalej premýšľať nad spôsobmi, ako umožniť laikom – nevysväteným členom spoločenstiev nielen účasť na rozhodovacom procese, ale žiadať od nich aj spätnú väzbu na dianie v spoločenstve. Týmto by sa zvýšila transparentnosť a pocit zodpovednosti za život cirkevných spoločenstiev.

Záver

Štúdiá ponúka pohľad na synodalitu ako kľúčový rozmer cirkevnej praxe, ktorý jej umožňuje identifikovanie aktuálnych znamení čias a vhodných prístupov v pastorácii. Prípadová štúdiá na zvolenú tému sa realizovala na teologickej fakulte, ktorá je vhodným miestom na spojenie teórie s praxou. Prostredníctvom fokusovej skupiny bolo preskúmané, ako myšlienky a nápady, vznikajúce v rámci synodálnych diskusií, môžu byť odborne spracované a identifikované, aby sa premenili na prax.

Jedným z prínosov tohto článku je identifikácia synodality ako nástroja, ktorý nielenže podporuje participatívne prístupy k duchovnej a administratívnej práci Cirkvi, ale aj ako metódy na prehlbovanie vzájomného počúvania

sa a dialógu. Synodalita vytvára priestor pre otvorenosť a vzájomnú dôveru, ktoré sú nápomocné pre formovanie dynamických a citlivých spoločenstiev. Stretnutie v synodalite predpokladá citlivosť, otvorenosť a integráciu nových skúseností.¹⁰

Výsledky štúdie ukazujú, že aplikácia synodálnych procesov má potenciál pozitívne podporovať rozvoj schopností aktívneho počúvania a dialógu študentov a pedagógov,¹¹ a napomáhať pri formovaní citlivosti na pastoračné potreby. Implementácia synodálnych procesov do akademickej praxe si vyžaduje prístup, ktorý zahŕňa kurikulárne inovácie a metodologickú dynamiku, čím teologické fakulty získavajú rolu laboratórií na hľadanie vhodných pastoračných prístupov, ktoré sú aktuálne a zrozumiteľné.

Identifikované pozitívne skúsenosti, ako otvorenosť v akademickom prostredí, dialóg medzi rôznymi skupinami, vzájomná dôvera, reflexia osobnej spirituality a názorová rozmanitosť, sú svedectvom o potenciáli synodalita prispievať k obohacovaniu života spoločenstiev. Na druhej strane štúdia poukázala aj na výzvy a prekážky, ako sú neochota pre zmenu, nedostatočná podpora od kňazov, chýbajúce usmernenia, pretrvávajúce klerikálne postoje a strach z nepochopenia, s ktorými sa dá cielene pracovať.

Použitá literatúra

- CODA, P.: Synodálna obnova Cirkvi. Nové Mesto, Bratislava 2023.
- COREY, G.: Theory and Practice of Counseling and Psychotherapy. Belmont, USA 2009.
- FARLEY, E.: Theologia: The Fragmentation and Unity of Theological Education. Fortress Press, 1983, s. 75 – 76.
- FRANTIŠEK: Pozdrav pri otvorení zasadania 70. generálneho zhromaždenia Talianskej biskupskej konferencie, Rím, 22. mája 2017, [<https://www.kbs.sk/pdf/VAT/VATSynodalita2021.pdf>], [online 20. mája 2024]
- KOMONCHAK, J. A.: Foundations in Ecclesiology. Michael Glazier, 1995, s. 90 – 91.
- KRUEGER, R. A. – CASEY, M. A.: Focus Groups: A Practical Guide for Applied Research. SAGE Publications, 2015.
- KÖVARI, M. SSS: Standing on Holy Ground. In MÁTE, J. – MUCSI, Z. In the presence. Antropos Mentálhygiénés Egyesület, Budapest, 2022.
- MILLER, W. R. – ROLLNICK, S.: Motivational Interviewing: Helping People Change. Guilford Press, 2013, s. 90.
- OSMER, R. R.: Practical Theology: An Introduction. Eerdmans, 2008, s. 104 – 105.

¹⁰ Porov. KÖVARI, M. SSS: *Standing on Holy Ground*, In: MÁTE, J. – MUCSI, Z. *In the presence*. Antropos Mentálhygiénés Egyesület, Budapest 2022.

¹¹ MILLER, W. R. – ROLLNICK, S.: *Motivational Interviewing: Helping People Change*. Guilford Press, 2013, s. 90.

- OSTOLAZA, I. G.: Dvaja alebo viacerí. Medziludské vzťahy ako zdroj šťastia. Nové Mesto, Bratislava, 2021.
- TELLÉUS, A.: Naslouchat je umění. Jak účinně a pozitivně komunikovat. Portál, Praha 2022.

doc. Jozef Žuffa, PhD.
Teologická fakulta Trnavskej univerzity
Kostolná 1, 814 99 Bratislava
jozef.zuffa@truni.sk

Renata Jamborová, PhD.
Teologická fakulta Trnavskej univerzity
Kostolná 1, 814 99 Bratislava
renata.jamborova@truni.sk

Mgr. Ivan Ružička
Univerzita Komenského v Bratislave
Rímskokatolícka cyrilometodská bohoslovecká
fakulta Univerzity Komenského
Kapitulská 26, 814 58 Bratislava
tajomnik@kbs.sk

Sobornost' a nástrahy synodality

Zdeno Pupík

PUPÍK, Z.: Sobornost and the Traps of Synodality. *Studia Aloisiana* 1/2024. Soborna church is a church that gathers, unites and reconciles. Sobornost is the soul of Orthodoxy. Catholicity, sobornost and synodality are synonyms that complement each other. A big pitfall is the difference in the understanding of synodality in Orthodoxy and in contemporary Catholicism. There is no demand for the decisions of the council because the people in the church do not really form a community. If the church wants to be a synodal church in the future, it must clearly be: 1. a kenotic church; 2. consistently an incarnational church – it must legislatively format the status of a platform of a real participation; 3. a paschal church – it needs to live in the mentality of pastoral conversion and joint formation of laymen and clerics towards the synodality; 4. a more pastorally sophisticated church, 5. must wisely define the competences of all participatory structures. It is possible to observe a wide range of discrepancies in the perception of the synodality between theologians, church dignitaries and laypersons.

Keywords: sobornost', synodalita, katolicita, formácia, nástrahy

Kurt Koch, kardinál, v októbri 2023 pri príležitosti konania konferencie „Počúvanie východu, synodalita vo východných a orientálnych ortodoxných cirkevných tradíciách“ okrem iného povedal: „Znovuobjavenie synodality katolíckou teológiou bolo nepochybne vo veľkej miere výsledkom jej kontaktov s pravoslávím, počnúc myšlienkou sobornosti šírenou na Západe už v 30. rokoch 20. storočia, až po známu eucharistickú ekleziológiu, ktorú presadzoval najmä zosnulý metropolita Ján Zizioulas, ktorý pomohol katolíkom znovuobjaviť, že synodalita je podstatným rozmerom Cirkvi.“¹ Kardinál Koch poukázal na prepojenie synodality a svedectva východných ortodoxných cirkví o sobornosti. Synodalita bola regulárnou súčasťou života partikulárnych cirkví prvého tisícročia.²

S prudko sa meniacim svetom vyvstáva otázka adekvátnych reakcií na výzvy doby a schopnosti komunikovať obsah viery zo strany Katolíckej cirkvi, ktorých súčasťou by mali byť aj štrukturálne zmeny. Stane sa synodalita

1 KOCH, Kurt. <http://www.christianunity.va/content/unitacristiani/fr/cardinal-koch/2023/saluts--messages--autres/discours-a-la-soiree-oecumenique-sur-la-synodalite-orthodoxe--en.html>

2 Porov. SIEBEN, Josef Hermann. In: Lexikon für Theologie und Kirche 9, Herder 2009, s. 1186 – 1187.

základným rekonštrukčným princípom obnovy Cirkvi v nasledujúcich ak nie storočiach, tak desaťročiach alebo je to len papierový drak, ktorý sa tvári, že cerí zuby, ale je len atrapou? Ak má byť návrat k synodalite naozaj taký zásadný, prečo nebol poskytnutý dlhší čas na hlbšiu teologickú diskusiu? Vieme kriticky zhodnotiť doterajšiu skúsenosť so synodálnym procesom (aj v latinskej Cirkvi, aj v ortodoxných cirkvách) a prednastaviť ďalšie smerovanie na univerzálnej, aj partikulárnej úrovni resp. v čom konkrétne (okrem hesiel) sa prejaví nová mentalita Cirkvi ako synodálnej vo farnostiach a diecézach? A doceňujeme ekumenický rozmer synodality ako jej podstatnú charakteristiku?

Cirkev sobornaja teda katolícka

Katolíckosť predstavuje jednu zo zásadných známkov Kristovej cirkvi. Katolicita sa nechápe len ako geografické rozšírenie do celého sveta, ale ako jednota spoločenstva veriacich. V tomto zmysle slova používajú ortodoxní teológovia, namiesto pojmu katolíckosť, pojem sobornosť. Ortodoxný teológ Vladimir Sergejevič Losskij približuje a vysvetľuje tento pojem. Zdôrazňuje, že katolíckosť neznamena monotónnosť a jednotvárnosť, ale živú pestrosť Ducha. Sobornosť je vnútorný princíp, ktorý zjednocuje Cirkev nie v nejakom súhrne alebo súčte, nie v nejakej doktríne, ale v pravde o Najsvätejšej Trojici.

Výraz katolícky sa v Novom zákone nenachádza. Po prvýkrát ho použil svätý Ignác Antiochijský v liste Smyrňanom. Zmysel slova je „to, čo odpovedá celku – celku Cirkvi aj viery“; to, čo veria všetci, jadro Kristom zjavenej pravdy.³ Katechizmus Katolíckej cirkvi učí, že katolícky znamená „celý“ alebo „úplný“.⁴ Cirkev používa výraz katolícka od 2. storočia. Slovom „katholikos“ označovali v klasickej gréčtine filozofi všeobecný, univerzálny súd.⁵

Losskij pomenováva tretiu vlastnosť Cirkvi ako „sobornosť“. Tento termín ako neologizmus použil a odvodil Chomjakov zo slovanského prekladu slova „katholiké“ z Nicejského vyznania viery. Výraz katolícky alebo všeobecný preložil slovom „sobornyj“.⁶ Slovanský koreň slova „sobor“ znamená zhromaždenie, a najmä koncil, snem, synodu. Preto termíny ako „sobornosť a sobornyj“ nadobudli novú nuansu, čo však neznamena, že stratili svoj prvotný význam „katolíckosť, katolícky“. V etymológii slova sobornyj môžeme nájsť aj výraz „zjednotiť“. Sobornosť teda označuje stav toho, čo je dané dohromady. Cirkev sobornaja je cirkev, ktorá zhromažďuje, spája a zmieruje.⁷ Sobornosť to

3 Porov. KASPER, Walter: Viem, komu som uveril, Rím 1987, s. 88.

4 KKC 830.

5 DE LUBAC, Henri: Katolicizmus, Kostelní Vydří : Karmelitánske nakladateľstvá, 1995, s. 21.

6 Chomjakov diskutoval o výraze „sobornyj“ iba raz (porov. KHOMIAKOV, A. S.: Polnoe sobranie sochinenii (Moskva, 1907), II, 305-314. Porov. s. 5, 12, 25, 70-71). Porov. Nicholas V. Riasanovsky. <https://www.degruyter.com/document/doi/10.4159/harvard.9780674367173.c15/pdf>.

7 „Pridavné meno „soborna(ia)“ znamenalo „koncilová“ (synodálna), odvodené od podstatného mena „sobor“. “ – rada, cirkev – a súviselo so slovesami „sobrati“, „beru“ a „sobirat“ – zhromažďovať, spájať. V staroslovienskej literatúre slovo „sobor“ označovalo rôzne druhy koncilov, ale často sa používalo aj ako identické s Kristovou cirkvou (ecclesia) alebo s konkrétnym zhromaždením veriacich,

je „jednota, spojenie mnohých v jedno, jednomyselnosť, symfonickosť“ – tak to vyjadruje Bulgakov. Tvrdí, že sobornosť je dušou ortodoxie.⁸

Podľa Chomjakova sobornosť je jednotou v mnohosti⁹ alebo slobodné zhromaždenie zjednotené v láske.¹⁰ Losskij definuje výraz sobornyj v protiklade k vseobščij – v slovenčine sa obidva výrazy prekladajú rovnako: všeobecný. Často dávame a používame termín katolícky na úroveň termínu všeobecný. Do istej miery je to tak: zvonku sú sobornosť a všeobecnosť zhodné. Pre nás je úplne nesporné, že slovo katolícky (sobornyj) dostalo nový význam, význam kresťanský, v jazyku Cirkvi označujúci realitu odlišnú od tej, ktorá sa spája so všeobecne prijatým pojmom „všeobecný – vseobščij“. *„Sobornyj označuje viac konkrétne, viac vnútorné, neoddeliteľné od samej podstaty Cirkvi. Každú pravdu možno nazvať všeobecnou, no nie každá pravda je pravdou katolíckou, sobornou.“*¹¹

Sobornosť, podľa Losského, veľmi úzko súvisí s Cirkvi vlastným spôsobom poznania a učenia, ktoré formuluje: „Keby Cirkev nebola katolícka – všeobecná, taká Cirkev by bola bez pravdy, bez presných poznatkov o Zjavení, bez vedomej a nezvratnej skúsenosti. Ak by si aj tak uchránila jednotu, bola by to jednota názorov, zrodených rozličnými ľudskými kultúrami a spôsobmi myslenia, jednota založená na administratívnom donútení a relativistickej ľahostajnosti. Ak by si táto Cirkev uchránila svätosť, bola by to svätosť neuviedomelá. Ak by si uchránila apoštolskosť, bolo by to len slepou vernosťou abstraktnému princípu bez vnútorného zmyslu. Veríme, že sobornosť je neoddeliteľná vlastnosť Cirkvi do takej miery, do akej disponuje pravdou; sobornosť je kvalitou, vlastnosťou kresťanskej pravdy.“¹² Toto stanovisko sa snaží Losskij potvrdiť v negatívnom definovaní.

Berdajev sa snaží definovať sobornosť v opozícii ku kolektivismu. Hovorí, že cirkevná sobornosť nie je akási autorita, ale znamená „prebývanie cirkevného ľudu a Ducha Svätého v komunikácii a v láske. Je to tajomný život Ducha. „My“ v sobornosti nie je kolektív“.¹³

či miestom ich stretnutia (Sabev 1993: 263–266).“ HIGGINS, Paul. https://www.researchgate.net/publication/319578634_Sobornost

8 BULGAKOV in ŠPIDLÍK, Tomáš: Ruská idea, Refugium Velehrad, 1995, s. 120. Bulgakov interpretoval sobornosť ako veľké a radostné bytie s druhým. „Snažil sa tento pojem preložiť francúzskym conciliarité a myslel tým na symfonickú harmóniu. Chcel tým vyjadriť rozdiel medzi pravou ortodoxiou a autoritarizmom západnej cirkvi a bezuzdným individualizmom: sobornosť je symfonická únia, zhoda, myslenie a život všetkých spoločne ako bratov a sestier s ostatnými ľuďmi silou plnosti božskej lásky.“ <http://snem.cirkev.cz/?menu=138&pub=7&id=8>

9 CHOMJAKOV in ŠPIDLÍK, Tomáš: Ruská idea: Velehrad-Roma : Refugium, 1995, s. 120. Porov.: „Pre neho (Chomjakova) bolo zrejmé, že slovo katholíkós v predstavách Cyrila a Metoda nepochádzalo od slova kath'ola, ale kath'olon, kde kathá znamená podľa. Cirkev katolícka je potom cirkvou podľa jednoty všetkých, cirkve slobodnej, dokonalej jednomyselnosti“ <http://snem.cirkev.cz/?menu=138&pub=7&id=8>

10 SOLOVJOV, Vladimir Sergejevič: Una sancta, spisy o kresťanskej jednote, Bratislava : LÚČ, 2004, s. 487.

11 LOSSKIJ, Vladimir: O tretjem svojstve cerkvi. Žurnal moskovskoj patrijarchii, 1968, č. 8, s. 72 – 78.

12 LOSSKIJ, Vladimir, s. 72 – 78.

13 Porov.: „Kolektivismus sa vždy upevňuje násilím páchaným nad ľudskou osobnosťou. Komunitárnosť a sobornosť vždy uznávajú hodnotu osobnosti a slobody. Sobornosť znamená vysokú kvalitatívnosť vedomia, kolektivismus znamená objektivujúcu konsolidáciu podvedomia.“ (BERDĀJEV, Nikolaj Alexandrovič: Ríša Ducha a ríša Cisárova, Kalligram Bratislava, 2003, s. 89 – 90).

Metropolita moskovský a kolomenský Filaret Drozdov (1782-1867) zostavil katechizmus, ktorý má nadpis *Rozsiahy kresťanský katechizmus Pravoslávnej katolíckej východnej cirkvi* (1. vydanie 1823). V otázke 268 sa pýta: Prečo Cirkev voláme sobornou? Odpoveď znela: Cirkev nazývame sobornou alebo katolíckou alebo všeobecnou, pretože nie je ohraničená ani miestom, ani časom, ani národom a zahrňa v sebe veriacich všetkých krajín, čias a národov. Svoje tvrdenia podporil biblickou citáciou (Kol 1,5-6, Kol 3,11 a Ga 3,9).¹⁴

Katolicita, sobornosť a synodalita predstavujú synonymá, ktoré sa navzájom dopĺňajú.

Nástrahy sobornosti a synodality

Americký učenec ruskej pravoslávnej histórie a filozofie Matthew Raphael Johnson upozorňuje, že sobornosť je „skôr mentalita než súbor dobre definovaných myšlienok, ako aj základ pre sociálnu a ekonomickú organizáciu“. Dokonca označuje sobornosť ako „anarchiu v tom, že odmieta moc centrálnej správy a definuje spravodlivosť ako kongruentnú s miestnymi kresťanskými zvykmi“.¹⁵ Nástraha spočíva v nejasnosti termínu sobornosť a jeho nie celkom zreflektovanom impakte pre život cirkvi (partikulárnej a univerzálnej).

Francúzsky ortodoxný teológ Olivier Clement hovorí o sobornosti ako o vzájomnom spojení osôb, o jednote viery a lásky v slobode: „Katolicizmus je jednota bez slobody, protestantizmus je sloboda bez jednoty. Ruské pravoslávie by malo byť jednotou v slobode.“¹⁶ Na jednej strane hovorí o tom, že by sme to mohli považovať za žart, na strane druhej hovorí vplyve kompenzačnej teológie vo vzťahu k silno autoritatívnemu režimu v dobe Mikuláša I. Vychádzajúc z teológie kompenzácie Clement upozorňuje na potrebu opraviť Chomjakovove tézy o sobornosti a na potrebu vyváženjšieho pohľadu na horizontálne a vertikálne štruktúry cirkvi: „Musíme opäť nájsť zmysel episkopátu, zmysel vertikálnych štruktúr v cirkvi, ktoré Chomjakov dost nerozvinul.“¹⁷ Mnohé Pravoslávne cirkvi na Západe by vedeli hovoriť o právnom chaose, spočívajúcom v nevyváženosti horizontality a vertikality života cirkvi, prejavujúcej sa v kompetenciách, jurisdikciách a spiritualite, čo predstavuje veľkú nástrahu nielen v akademických, ale najmä v praktických otázkach života.

Veľkou nástrahou je rozdielnosť chápania synodality v ortodoxii a v súčasnom katolicizme – pamätnou zostane intervencia metropolitu Joba (Getcha)

14 ДРОЗДОВ, митрополит Филарет: Пространный христианский катехизис православной католической восточной церкви. ТЕРИПЕМ 2018, s. 71 – 72.

15 JOHNSON, Matthew Raphael: Anarchism and Orthodox Community: The Politics of Sobornost, the Ancient Ritual and the Destruction of Old Russia by the Petrine State. In: https://www.academia.edu/72980493/Anarchism_and_Orthodox_Community_The_Politics_of_Sobornost_the_Ancient_Ritual_and_the_Destruction_of_Old_Russia_by_the_Petrine_State.

16 CLÉMENT, Olivier: Pohledy do budoucnosti. Velehrad-Roma : Refugium, 1998, s. 29.

17 CLÉMENT, s. 31.

z Pisídie na XVI. Všeobecnom riadnom zhromaždení Biskupskej synody v Ríme roku 2023. Rozdiely pomenoval konkrétne:

- 1) „Synoda je poradné stretnutie biskupov, nie poradné zhromaždenie duchovných a laikov.
- 2) Nemôže byť synoda bez prímasy/protos a nemôže byť primas/protos bez synody.
- 3) Prímasy/protos je súčasťou synody; nemá nadriadenú právomoc nad synodou, ani z nej nie je vylúčený.
- 4) Zhoda/homonoia, vyjadrená prostredníctvom synodálneho konsenzu, odráža trojičné tajomstvo božského života.“¹⁸

Zásadnou nástrahou sobornosti – synodality je jej reálne uplatnenie v pastoračnej praxi. V roku 2017 sa v Moskve konal medzinárodný festival na tému Čas na novú sobornosť, venovaný 100. výročiu cirkevného koncilu v rokoch 1917– 1918. Vtedy sa rozhodlo, že sobornosť by mala byť základom cirkevného života a hlavným princípom v Cirkvi. Avšak prišli zásadné politické udalosti v podobe komunistickej revolúcie, ktoré dali pôsobeniu Pravoslávnej cirkvi v Rusku úplne iný spoločenský kontext. Medzičasom sa o sobornosť v ortodoxii zaujímali na individuálnej rovine, málo na inštitucionálnej. Preto sa intelektuálky otvorene pýtajú, či je sobornosť v súčasnej Cirkvi ešte vôbec možná? Odpoveď je pozoruhodná nielen v pastorálnom, ale najmä v eklezio-logickom kontexte: „Dopyt po rozhodnutiach koncilu nevzniká, pretože ľudia v Cirkvi v skutočnosti netvorí komunitu.“¹⁹

Rozlišovanie a formácia ako zásadné princípy synodálneho života

V poslanstve pápeža Františka kňazom v Kanade môžeme okrem iného čítať: „Keď pozorujeme kultúru, do ktorej sme ponorení, jej jazyky a symboly, je potrebné si dávať pozor, aby sme nezostali väzňami pesimizmu a roztrpčenia, nepúšťali sa cestou negatívnych hodnotení alebo zbytočnej nostalgie. V skutočnosti existujú dva možné pohľady na svet, v ktorom žijeme: jeden by som nazval „negatívnym pohľadom“, ten druhý „rozlišujúcim pohľadom“... V kríze nie je viera, ale určité formy a spôsoby, ktorými ju ohlasujeme. A preto je sekularizácia výzvou pre našu pastoračnú predstavivosť, je „príležitosťou na nové usporiadanie duchovného života do nových foriem a nových spôsobov existencie“.²⁰ Pohľad, ktorý rozlišuje, nám takto na jednej strane dáva vidieť

18 <https://www.vaticannews.va/en/vatican-city/news/2023-10/intervention-of-his-eminence-metropolitan-of-pisidia-job-getcha.html>

19 Porov. RUDAKOVA, Sofia. ANDROSENKO, Sofia. <https://sfi.ru/en/sfi-today/news/vozmozhna-li-sobornost-v-tserkvi-segodnia.html>

20 TAYLOR, Charles: A Secular Age, Cambridge 2007, s. 437.

ťažkosti, ktoré máme pri odovzdávaní radosti viery, no zároveň nás podnecuje k tomu, aby sme znovu objavili novú vášeň pre evanjelizáciu, hľadali nové jazyky, zmenili niektoré pastoračné priority a išli k tomu podstatnému“.²¹ Vo vrchovatej miere to platí pri uplatňovaní synodality, ako ju naznačujú inštrukcie Svätej stolice. Medzi dispozície pre synodálny život Cirkvi treba zaradiť: a) participáciu, ktorej centrom je Eucharistia a sviatosť zmierenia, b) počúvanie Božieho slova, c) súhlas s Magistériom v oblasti učenia viery a morálky, d) poslanie všetkých k chudobným a marginalizovaným.

Synodalita znamená, že každý pokrstený je súčasťou spoločenstva medzi Bohom a ľuďmi. Všetci muži a ženy majú na základe krstu rovnakú dôstojnosť, spoločne putujú dejinami a sú pozvaní žiť symfonickú pravdu v láske. Základným stavebným kameňom synodality je rešpekt ku každému pokrstenému a jeho charizme, nie je to prejav nejakého politického alebo ideologického rovnostárstva (*sensu egualitario*). Vo vademecu je synodalita označená ako „veľkonočný prechod od individualisticky chápaného „ja“ k cirkevnému „my“, kde každé „ja“, oblečené v Kristovi (porov. Gal 2, 20), žije a putuje s bratmi a sestrami ako zodpovedný a aktívny subjekt v jednej spoločnej misii Božieho ľudu.“²² Vyjadruje radikálne demokratickú zásadnú pozíciu, ak sa tým myslí záujem každého byť v spoločenstve ako spoločné dobro všetkých pokrstených. Táto základná forma synodality sa však nesmie interpretovať v rovnostárskom zmysle moderných demokracií.²³ Synodalita sa prejavuje najmä zmyslom pre zodpovednosť a službu. *Sensus fidei*, ktorým sú obdarení všetci veriaci, ale nie je názor väčšiny resp. názor odtrhnutý od Magistéria, resp. postavený proti nemu. Zdrojom a paradigmou spirituality spoločenstva je eucharistické zhromaždenie (*synaxis*). „Eucharistia je základnou formou Cirkvi. Uskutočňuje sa pri eucharistickom zhromaždení. Všetky zhromaždenia patria tomu istému Kristovi, všetky tvoria jednu Cirkev.“²⁴

Generál jezuitov Arturo Sosa v Knihe rozhovorov upozorňuje na dôležitosť rozlišovania: „Najzaujímavejšie postavy Starého zákona sú ľudia so schopnosťou rozlišovať. Bez rozlišovania niet Cirkvi a stávame sa obchodným reťazcom, ktorý sa snaží predať svoj tovar. Treba klásť nepríjemné otázky, aby vyvolali rozlišovanie, ale nie stavať sa do pozície paralelnej Cirkvi.“²⁵

Lumen gentium Kódex kánonického práva deklaruje, že subjektom činnosti pokoncilovej Cirkvi je spoločenstvo Božieho ľudu – že všetci pokrstení sú povolani uskutočňovať poslanie, ktoré Boh zveril Cirkvi, aby ho plnila vo svete. Už sa toľko nezdôrazňuje opozícia, resp. dualita Cirkev – svet a klerici – laici, ale hovorí sa o *communio* a synodalite. Preto sa diskurz o živote Cirkvi nepohybuje po jednosmernej línii: Kristus, hierarchia, laici, ale po syntetizujú-

21 FRANTIŠEK. <https://m.tkkbs.sk/view.php?cislocianku=20220729016>

22 MEDZINÁRODNÁ TEOLOGICKÁ KOMISIA: Synodalita v živote a v misii Cirkvi, č. 107. <https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-vatikanskych-uradov/c/synodalita-v-zivote-a-v-misii-cirkvi>

23 Porov. BOURGEOIS, Daniel: *La pastorale della Chiesa*, Jaca Book, Milano, 2001, s. 620.

24 BENEDIKT XVI., RATZINGER, Joseph: *Zasiachnutí neviditeľným*. Trnava : Dobrá kniha, 2006, s. 225.

25 SOSA, Arturo: *Na ceste s Ignáčom*, Trnava : Dobrá kniha, 2022, s. 95 – 96.

cej špirále komunita, charizmy, služby, ktorej centrálnou osou je spoločenstvo trojjediného Boha.

Svätý Otec František prednedávnom povedal: „Na rozdiel od ľudskej spoločnosti, kde existuje tendencia konať vo vlastných záujmoch bez ohľadu na druhých, či dokonca na ich úkor, spoločenstvo veriacich nepripúšťa individualizmus, aby podporilo zdieľanie a solidaritu. V duši kresťana nie je miesto pre sebecko. Ak je tvoje srdce sebecké, nie si kresťanom: si svetským človekom, ktorý hľadá len vlastné výhody, vlastný zisk. A Lukáš nám hovorí, že veriaci sa držia pospolu (porov. Sk 2,44), to znamená, že blízkosť a jednota sú štýlom veriacich: sú si nablízku zo vzájomnej starostlivosti.“²⁶

Jadrom spirituality je osobná skúsenosť, ktorú nemožno ničím nahradiť. Spôsoby prežívania osobného vzťahu so živým Bohom sa rôznia vzhľadom na okolnosti (napr. historicko-kultúrne), životný stav, osobné dary a najmä pre osobitné vedenie Ducha Svätého.²⁷ Pre pastoračné obrátenie a formáciu k synodalite je potrebná zmena mentality a postupnosť.²⁸

Teologicko-pastorálne poznámky

1. Ak chce byť Cirkev v budúcnosti Cirkvou synodálnou, musí byť **jednoznačne Cirkvou kenotickou** (porov. Flp 2,7). Identifikovali sme problém klerikalizmu a triumfalizmu ako faktory, ktoré zásadným spôsobom deformujú našu misiu. Musíme sa na rovinu spýtať, či ich metastázy nenarušujú podstatu organizmu Kristovho mystického tela – či je potrebný nejaký radikálny rez, ktorý by očistil vnútorné prostredie. Synodalita je v prvom rade o kenóze – ak chceme budovať bratstvo a nie kastovníctvo.
2. Ak chce byť Cirkev v budúcnosti Cirkvou synodálnou, musí byť dôsledne Cirkvou inkarnačnou – musí **legislatívne naformátovať status platformy** reálnej participácie a **synodality** na univerzálnej, diecéznej a farskej úrovni – napríklad sú farská a diecézna pastoračná rada, resp. diecézna synoda²⁹. Ku kenóze patrí inkarnácia do konkrétnej pastoračnej situácie. Kristus nie je len ideou, ale Bohočlovekom.
3. Ak chce byť Cirkev v budúcnosti Cirkvou synodálnou, musí byť cielene Cirkvou **paschálnou** – potrebuje žiť v mentalite pastoračného obrátenia a spoločnej **formácie laikov a klerikov k synodalite**. Musí sa naučiť sa odumierať starému, aby povstalo nové.

²⁶ <https://www.vaticannews.va/sk/papez/news/2019-06/katecheza-o-skutkoch-apostolov-4-prvokrestanske-spolocenstvo.html>

²⁷ Porov. CUSKELLY, E. J.: Současná spiritualita, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1994, s. 235 – 236.

²⁸ GENERÁLNY SEKRETARIÁT BISKUPSKEJ SYNODY: „Rozšír priestor svojho stanu“ (Iz 54,2). Pracovný dokument pre kontinentálnu etapu, čl. 35 a 36. https://www.synoda.sk/downloads/Dokument_pre_kontinentalnu_etapu_synody.pdf

²⁹ Porov. CIC kánon 536.

4. Ak chce byť Cirkev v budúcnosti Cirkvou synodálnou, musí byť **pastoračne sofistikovanejšiou**. Musí sa naučiť lepšie diagnostikovať a rozlišovať – byť pre všetkých, ale nedávať automaticky všetko všetkým, ale adresne ponúkať človeku, čo adekvátne potrebuje, aby rástol postupne. Hľadajúci potrebujú pred evanjelizáciu, tradične veriaci potrebujú evanjelizáciu, zevanjelizovaní potrebujú katechézu a pozvanie do služby a slúžiaci potrebujú sprevádzanie.
5. Ak chce byť Cirkev v budúcnosti synodálna, potrebuje obnoviť a pretvoriť niektoré štruktúry. Pri reštaurovaní riadiacich/slúžiacich štruktúr Cirkvi na farskej a diecéznej úrovni, potrebuje múdro **definovať kompetencie nových služieb/ministérií**, aby bol zrejmý posun v duchu synodality, ale aj zrelý rešpekt k múdrosti viac ako dvetisícročného života Cirkvi – napríklad katechista, formátor, animátor, komunikátor...³⁰

Zhrnutie

Vyjadrenia pápeža Františka podčiarkujú, ako je synodalita pre Cirkev dôležitá: „Cesta synodality je cestou, ktorú Boh očakáva od Cirkvi tretieho tisícročia“³¹ a „Cirkev je buď synodálna, alebo nie je Cirkvou“.³²

Je možné pozorovať veľký diapazón diskrepancií vo vnímaní synodality medzi teológmi, cirkevnými hodnosťami a laikmi: od veľkých nejasností, cez skepticizmus až po veľké očakávania. Sporné je vždy, kam sa prikloní mlčiaca väčšina: či ich dokážu motivovať vatikánske inštrukcie, alebo potreba obnovy života Cirkvi na úrovni farnosti a diecézy.

Cirkev sa pod vedením pápeža Františka vydala cestou inklúzie a pápež je v tom od začiatku konzekventný. Ak Cirkev na všetkých úrovniach bude vedieť ukorigovať prepjatý horizontalizmus (riešia sa len štruktúry, kde sa môžu zapojiť laici a úlohy biskupov sú marginalizované), dokáže premyslieť následnosť krokov, dynamicky reagovať na vzniknuté situácie bez toho, aby preferovala subjektivismus (aby mala odvahu hovoriť aj o princípoch, nielen o pocitoch) a zapojí pastierov, potom synodalita nájde primeranú odozvu v živote Cirkvi. Inak zostane len jedným z mnohých súborov administratívno-pastoračných usmernení.

Synodalita nie je žiadnym spôsobom prejavom demokratizácie Cirkvi.³³ „Cirkev nie je riadená rozhodnutím väčšiny, ale vierou, ktorá dozrieva v stretnutí s Kristom v liturgii. Stredom Cirkvi je bohoslužba.“³⁴

30 Porov. RUCCIA, Antonio, Sinodalità e missione. Per una nuova evangelizzazione, Il Pozzo di Giacobbe Trapani 2022, s. 149 – 150.

31 FRANTIŠEK: Príhovor pri príležitosti slávania 50. výročia založenia Biskupskej synody, 17. októbra 2015: AAS 107 (2015), 1139. In: <https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-vatikanskych-uradov/c/synodalita-v-zivote-a-v-misii-cirkvi>

32 FRANTIŠEK: <https://www.tkkbs.sk/view.php?cislocianku=20220804017>

33 Porov. BALTHASAR, Hans Urs von, Pravda je symfonická. Praha : Vyšehrad, 1998, s. 120.

34 BENEDIKT XVI., RATZINGER, Joseph, s. 225 – 226.

Ak sa Cirkev cielene učila hovoriť ‚áno‘ podľa Márie, musí sa naučiť hovoriť aj ‚nie‘ – priestor cirkvi je omnoho rozsiahlejší, než sa na prvý pohľad javí. Hans Urs von Balthasar napísal, že „Cirkev je všeličo, len nie uzavretou ohradou“.³⁵ Nie je exkluzívnym klubom. Cirkev je spoločenstvo Božieho ľudu „na ceste, ale pri tom putovaní sú oázy, a týmito oázami je slávenie Eucharistie“.³⁶ Jedným zo zásadných referenčných rámcov ortopraxe pre kresťanské komunity každej doby zostanú Skutky apoštolov (Sk 2,42, 4,32).

Pramene a literatúra

- BALTHASAR, Hans Urs von: Pravda je symfonická, Praha : Vyšehrad, 1998.
- BENEDIKT XVI., RATZINGER, Joseph: Zasiahnutí neviditeľným, Trnava : Dobrá kniha, 2006.
- BERĎAJEV, Nikolaj Alexandrovič: Ríša Ducha a ríša Cisárova, Bratislava : Kalligram, 2003.
- BOURGEOIS, Daniel: La pastorale della Chiesa, Jaca Book Milano, 2001.
- CLÉMENT, Olivier: Pohledy do budoucnosti, Velehrad-Roma : Refugium, 1998.
- CUSKELLY, E. J.: Současná spiritualita, Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství, 1994.
- DE LUBAC, Henri: Katolicizmus, Kostelní Vydří : Karmelitánske nakladatelství, 1995.
- ДРОЗДОВ, митрополит Филарет: Пространный христианский катехизис православной католической восточной церкви, ТЕРИПЕМ 2018.
- FRANTIŠEK: Príhovor pri príležitosti slávenia 50. výročia založenia Biskupskej synody, 17. októbra 2015: AAS 107 (2015).
- JOHNSON, Matthew Raphael: Anarchism and Orthodox Community: The Politics of Sobornost, the Ancient Ritual and the Destruction of Old Russia by the Petrine State.
- KASPER, Walter: Viem, komu som uveril, Rím, 1987.
- Katechizmus Katolíckej cirkvi, Trnava : SSV, 2020.
- KHOMIAKOV, A. S.: Polnoe sobranie sochinenii, Moskva, 1907, II.
- Kódex kánonického práva, KBS Bratislava, 2023.
- Lexikon für Theologie und Kirche 9, Herder 2009.
- LOSSKIJ, Vladimir: O tretjem svojstve cerkvi, Žurnal moskovskoj patrijarchii, 1968, č. 8.
- MEDZINÁRODNÁ TEOLOGICKÁ KOMISIA: Synodalita v živote a v misii Cirkvi.
- RUCCIA, Antonio: Sinodalità e missione. Per una nuova evangelizzazione, II Pozzo di Giacobbe Trapani, 2022.
- SOLOVJOV, Vladimir Sergejevič: Una sancta, spisy o kresťanskej jednote, Bratislava : LÚČ, 2004.
- SOSA, Artuto: Na ceste s Ignáčom, Trnava : Dobrá kniha, 2022.
- ŠPIDLÍK, Tomáš: Ruská idea, Velehrad-Roma : Refugium, 1995.
- TAYLOR, Charles: A Secular Age, Cambridge, 2007.

³⁵ Porov. BALTHASAR, Hans Urs von, s. 85.

³⁶ CLÉMENT, Olivier, s. 58.

Internetové zdroje

https://www.academia.edu/72980493/Anarchism_and_Orthodox_Community_The_Politics_of_Sobornost_the_Ancient_Ritual_and_the_Destruction_of_Old_Russia_by_the_Petrine_State

<https://www.degruyter.com/document/doi/10.4159/harvard.9780674367173.c15/pdf>

<http://www.christianunity.va/content/unitacristiani/fr/cardinal-koch/2023/saluts--messages--autres/discours-a-la-soiree-oecumenique-sur-la-synodalite-orthodoxe--en.html>

<https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-vatikanskych-uradov/c/synodalita-v-zivote-a-v-misii-cirkvi>

<https://m.tkkbs.sk/view.php?cisloclanku=20220729016>

https://www.researchgate.net/publication/319578634_Sobornost

<https://sfi.ru/en/sfi-today/news/vozmozhna-li-sobornost-v-tserkvi-segodnia.html>

https://www.synoda.sk/downloads/Dokument_pre_kontinentalnu_etapu_synody.pdf

<https://www.tkkbs.sk/view.php?cisloclanku=20220804017>

<https://www.vaticannews.va/en/vatican-city/news/2023-10/intervention-of-his-eminence-metropolitan-of-pisidia-job-getcha.html>

<https://www.vaticannews.va/sk/papez/news/2019-06/katecheza-o-skutkoch-apostolov-4-prvokrestanske-spolocenstvo.html>

ThLic. Zdeno Pupík, PhD.
Inštitút Communio Jána Kalinčiaka 1
010 01 Žilina
zdeno.pupik@gmail.com

Príklady synodálneho procesu vo farnostiach Devínska Nová Ves a Leopoldov

Mária Spišiaková, Miroslav Karaba

SPIŠIAKOVÁ, M. – KARABA, M.: Examples of the Synodal Process in the Devínska Nová Ves and Leopoldov Parishes. *Studia Aloisiana* 1/2024.

The presented study reflects the basic ideas that emerged during synodal meetings in two specific Slovak parishes. The first stage of synodal process took place in the form of several parish groups meeting and thinking together, worked according to the proposed method. Based on the analysis of the materials from these meetings, common accents appearing in both positive and negative contexts can be identified. Among them are the positive experience of synodal sharing, a deeper awareness of participation in the life of the church, the need for dialogue and transparency in the church, as well as the need for lifelong education in religious issues. The aim of the paper is to identify the main points and proposals for the further direction of the church appearing in the outputs and reports of the respective parishes.

Keywords: synod in parish, life of church, dialogue between laics and clerics, education in religious issues

Úvod

V marci 2020 ohlásil pápež František konanie riadneho všeobecného zhromaždenia synody biskupov na tému *Za synodálnu Cirkev: spoločenstvo, spoluúčasť, misia*. Následne sa v októbri 2021 vo Vatikáne začal synodálny proces, pozostávajúci z konzultácií, modlitieb a rozlišovania, prebiehajúci v troch etapách. V rámci prvej etapy išlo o synodálne konzultácie na úrovni miestnych cirkví – diecéz, ktoré prebiehali v rámci jednotlivých farností, rehoľných a laických spoločenstiev príp. rôznych cirkevných hnutí a komunit. Cieľom tejto

fázy bola tzv. konzultácia celého Božieho ľudu¹. Základným materiálom pre jej uskutočnenie bol *Prípravný dokument* a sprievodný manuál s návrhmi ako zorganizovať, moderovať a vyhodnocovať tieto stretnutia, tzv. *Vademékum*, ktoré vypracoval Generálny sekretariát biskupskej synody. Výsledkom tejto fázy bolo zhrnutie záverov všetkých stretnutí v 10-stranovej syntéze za každú diecézu, ktorá bola zaslaná generálnemu sekretariátu synody. Nasledovala druhá, tzv. kontinentálna etapa, ktorej výstupy v podobe záverečných dokumentov zo siedmich kontinentálnych oblastí boli pre generálny sekretariát podkladom na vypracovanie dokumentu *Instrumentum laboris* pre prvé zasadanie synody biskupov v Ríme.² Tretia etapa sa začala v októbri 2023 zhromaždením biskupov vo Vatikáne a bude pokračovať ešte v roku 2024 druhým zasadáním.³

V príhovore pred otvorením synody pápež František zdôraznil, že „synoda je cirkevný moment a hlavný aktér synody je Duch Svätý“⁴, pričom kľúčové slová synody „spoločenstvo, spoluúčasť a misia“ vyjadrujú samotnú podstatu Cirkvi⁵ a jej poslanie navonok. Synoda má ponúknuť príležitosť na pastoračné obrátenie, oslobodenie Cirkvi od uzavretosti, oživenie jej misie a má byť príležitosťou na stretnutie, počúvanie a uvažovanie. Konečným cieľom má byť synodálna Cirkev, blízka všetkým, ktorú budú spájať „priateľské putá so spoločnosťou a svetom“⁶.

V nasledujúcom texte sme sa sústredili na popis priebehu a záverov prvej etapy synodálneho procesu v dvoch farnostiach (na ktorom sme sa aktívne podieľali), ktorý prebiehal formou stretávania sa a spoločného uvažovania viacerých skupín. Skupiny pracovali podľa navrhnutej metódy⁷ a diskutovali na témy z *Prípravného dokumentu*⁸. Podnety, ktoré zaznamenali, boli zhrnuté do správy za danú farnosť a zaslané na príslušný arcibiskupský úrad (Trnava a Bratislava), aby boli zapracované do diecéznej syntézy. Predložená štúdia si kladie za cieľ identifikovať hlavné body a návrhy pre ďalšie smerovanie Cirkvi objavujúce sa vo výstupoch a správach príslušných farností.⁹

1 Boží ľud je biblická kategória. Boží ľud je subjektom viery a jeho *sensus fidei* (zmysel pre vieru) je základným rozpoznávacím kritériom Katolíckej teológie. Porov. KLÍČ, T.: *Sensus fidei* – referenčný bod katolíckej teológie. In: *Studia Theologica* 15, č. 4, 2013, s. 160 – 168.

2 Slovenský preklad súhrnnej správy z prvého zasadania XVI. riadneho všeobecného zhromaždenia synody biskupov v októbri 2023 *Synodálna Cirkev na misii*, rovnako ako preklad *Instrumentum laboris*, *Prípravného dokumentu* a *Vademéka* sú dostupné na oficiálnej stránke synody www.synoda.sk, v sekcii Materiály.

3 Porov. oficiálna slovenská stránky synody, Úvod: <https://www.synoda.sk/sk> (20.04.2024)

4 FRANTIŠEK: *Príhovor pred otvorením synody 09.10.2021*. Slovenský preklad dostupný online na TK KBS: <https://www.tkkbs.sk/view.php?cislocianku=20211009002> (15.05.2024)

5 Cirkev s veľkým C označuje v texte Katolícku cirkev.

6 Cirkev s veľkým C označuje v texte Katolícku cirkev.

7 SYNODÁLNY TÍM BRATISLAVSKEJ ARCIDIECÉZY: *Facilitovanie synodálnych konzultačných stretnutí*, dostupné na: <https://www.synoda.sk/sk/materialy> (15.03.2024)

8 Porov. SYNODA BISKUPOV: *Za synodálnu Cirkev: spoločensť, spoluúčasť, misia*. Prípravný dokument, s. 21. Dostupné online na <https://www.synoda.sk/sk/materialy>

9 Autori tejto štúdie sa osobne zúčastňovali na synodálnych stretnutiach v rámci vlastnej farnosti.

1. Synodálny proces vo farnosti Devínska Nová Ves

Farnosť Devínska Nová Ves zahŕňa územie bývalej dediny a novších sídlisk, ktoré teraz spoločne tvoria okrajovú štvrt veľkomesta (Bratislava), kde žije približne 17 000 obyvateľov. Po vyhlásení synody o synodalite¹⁰ sa nielen viacero veriacich, ale aj miestny farár vyjadril, že nie je jasné, o čom tá synoda bude, preto bol pred začiatkom synodálnych konzultácií pozvaný do farnosti člen arcidiecézneho synodálneho tímu, aby priblížil veriacim obsah, metodiku a priebeh synodálneho procesu. Zároveň boli veriaci pozvaní, aby sa do konzultačného procesu zapojili a vytvorili skupiny (približne po 10 osôb).

Napokon vzniklo vo farnosti 16 synodálnych skupín, väčšina z nich už z existujúcich spoločenstiev, ale vytvorili sa aj nové alebo sa k pôvodným pridali noví členovia. Vek členov skupín bol od 12 rokov (birmovanci) až po seniorov nad 80 rokov. Účastníci stretnutí diskutovali o týchto témach¹¹: 1. Druhovia na ceste (8 skupín); 2. Počúvať (10 skupín); 3. Vziať si slovo (5 skupín); 4. Sláviť (10 skupín); 5. Spoluzodpovednosť za misiu (6 skupín); 6. Viest dialóg v Cirkvi a spoločnosti (10 skupín); 7. S inými kresťanskými denomináciami (3 skupiny); 8. Autorita a spoluúčasť (3 skupiny); 9. Rozlišovať a rozhodovať (6 skupín); 10. Formovať v synodalite (3 skupiny).

Synodálne konzultácie začali stretnutím moderátorov skupín s farárom a koordinátorom zodpovedným za priebeh synodálneho procesu vo farnosti. Stretnutia prebiehali od februára do mája 2022 a držali sa navrhutej synodálnej metódy:¹² účastníci najskôr predniesli modlitbu k Duchu Svätému, potom sa prečítal úryvok zo Svätého písma, vybraný podľa zvolenej témy, po krátkom meditatívnom tichu každý povedal, čo pri danej téme považoval za dôležité, a napokon moderátor zhrnul výstup celej skupiny.

V polovici mája sa po skončení celého procesu uskutočnilo záverečné stretnutie moderátorov, na ktorom zhodnotili celkový priebeh synodálnych konzultácií a zhrnuli základné myšlienky, ku ktorým dospeli v skupinách. Väčšina z nich konštatovala, že účastníci prejavili záujem v stretnutiach pokračovať. Zároveň naznačili, aké nové aktivity by chceli rozbehnúť. Podrobnejšie správy spracované na základe navrhnutého vzoru zaslali moderátori koordinátorovi farnosti. Zo zozbieraných výstupov následne skupina farníkov vypracovala záverečnú syntézu, ktorá bola zaslaná arcidiecéznemu koordináčnemu tímu

10 Podrobnejšie objasnenie pojmu synodalita, jeho výskytu v Písme, Tradícii a dejinách a tiež jej úlohy v živote a misii Cirkvi možno nájsť v dokumente: MEDZINÁRODNÁ TEOLOGICKÁ KOMISIA: *Synodalita v živote a v misii Cirkvi*. Dostupné online na <https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-vatikanskych-uradov/c/synodalita-v-zivote-a-v-misii-cirkvi/> (07.05.2024).

11 Porov. SYNODA BISKUPOV: *Za synodálnu Cirkev: spoločenstvo, spoluúčasť, misia*. Prípravný dokument, s. 21. Dostupné online na <https://www.synoda.sk/sk/materialy>

12 Porov. SYNODA BISKUPOV: *Vademékum*, 5. časť a dodatok B. <https://www.synoda.sk/sk/materialy>

na ďalšie spracovanie do diecéznej správy. Závery zhrnuté v tomto článku vychádzajú predovšetkým z tejto farskej syntézy.¹³

V synodálnych výstupoch najsilnejšie rezonovala túžba po vzájomnom stretávaní a zdieľaní sa, ktoré, podľa účastníkov, vedie k prehĺbeniu živého spoločenstva. Viacerí uvádzali, že práve skúsenosť blízkeho spoločenstva ich priviedla k viere. Preto považujú za dôležité, aby sa nekládli nijaké podmienky, čo sa týka možnosti zúčastňovať sa na živote a aktivitách spoločenstva. Podľa vyjadrení veriacich by Cirkev mala byť menej formálna a viac radostná. Niektorí necítia radosť, pretože neprežívajú prijatie v kostole, vo farnosti, dokonca zažívajú kritiku a nezáujem (napr. rozvedení, hendikepovaní). Poukazovali na chýbajúci vzájomný dialóg a počúvanie medzi laikmi a klerikmi. Spoločné aktivity mimo slávenia liturgie – výlety, púte, farské dni, posedenie pri guláši – ale aj stretnutia spojené s výmenou skúseností sú na prehĺbenie života spoločenstva veľmi potrebné. Spoločenstvo však netvorí len ľudia v aktívnom veku a neprispievajú k nemu iba rôzne podujatia, ale sú tu aj starí či chorí, ktorí často preukazujú nielen príkladnú schopnosť počúvať druhých, ale pomáhajú a podporujú spoločenstvo svojimi modlitbami a obetami.

Ďalšou dôležitou témou bola potreba celoživotného vzdelávania v náboženských otázkach a prehľbovania osobnej viery. Veriaci uvádzali konkrétne, napríklad štúdium Svätého písma, cirkevných dokumentov, ale aj spoznávanie iných náboženstiev či cirkevných spoločenstiev. Práve vzdelávanie – určené nielen laikom, ale aj klerikom – sa chápe ako nástroj, ktorý môže pomôcť zmieriňovať polarizáciu a radikalizáciu ako v spoločnosti, tak aj v Cirkvi. Rozvíjanie zrelej a aktívnej viery sa chápe ako nástroj na prekonanie strachu zo sveta či obranného postoja voči svetu, ktorý sa o ňu často zaujíma. Niektorí farníci prejavili túžbu oboznámiť sa s témou osobného a kolektívneho rozlišovania podľa ignaciánskej spirituality. Uviedli potrebu rozvíjania zručnosti vedenia dialógu a aktualizovania výchovno-vzdelávacích postupov v náboženskom vzdelávaní na školách.

Medzi často spomínané témy patrili aj liturgia a modlitba. Ohľadom slávenia Eucharistie zazneli pripomienky k spevom, ktoré majú niekedy predkoncilové texty, no spomínala sa i potreba vysvetľovania symbolov svätej omše nielen mladšej, ale aj starším generáciám, aby na jej slávení mohol každý hlbšie participovať. Mladí ľudia by ocenili slávenie prispôsobené aspoň v hudobnej zložke ich veku. Hovorilo sa všeobecne o tom, že homílie by mali byť krátke a výstižné, prispôsobené skupine, pre ktorú sú určené. Farníci veľmi ocenili prenosy svätých omší cez internet počas pandémie a navrhli, aby sa v tom pokračovalo, čo umožňuje starým a chorým zúčastniť sa na nich aspoň touto formou. Ako konkrétna služba spoločenstvu bola navrhnutá modlitebná podpora jednotlivých aktivít vo farnosti, podobne ako je to v prípade modlitieb za

¹³ *Závery zo synodálnych stretnutí o synodalite vo farnosti Devínska Nová Ves*, 2022. Okrem toho sa čerpalo ešte z reportáže, na ktorej sa podieľali členovia synodálneho tímu: GROMANOVÁ, Miroslava: „Živá Cirkev je naše spoločné poslanie“. In: *Katolícke noviny* 09.10.2023. Dostupné online na: <https://www.katolickenoviny.sk/reportaz/category/reportaz/article/ziva-cirkev-je-nase-spolocne-poslanie.xhtml> (12.05. 2024) a informácie o živote farnosti z relácie TV LUX: „Týždeň s farnosťou Devínska Nová Ves“ (17. 5. 2021) Dostupné online na: https://www.tvlux.sk/archiv/play/_26015 (01.05.2024)

prvoprijímajúce deti a ich rodiny. Možno sa modliť za snúbencov, za činnosť farskej charity či detský letný tábor, ale i za kňazov vo farnosti a za tých, ktorí v Boha neveria.

Synodálne rozhovory sa intenzívne venovali aj otázke výchovy k viere ako v rodinách, tak aj v spoločenstve Cirkvi. Rodičia a starí rodičia sa zamýšľali nad tým, prečo sa nedarí odovzdať vieru a pritiahnúť k aktívnej účasti na živote Cirkvi mladých ľudí. Ukázala sa potreba hľadať nové spôsoby ako priblížiť kresťanské učenie deťom, mladým a neveriacim ľuďom, aby to bolo pre nich zrozumiteľné, prítlačivé a dať im možnosť zažiť živé spoločenstvo veriacich vrstovníkov. Mladí sa sťažovali na chýbajúci priestor na diskusiu zo strany starších. Nevnímajú farnosť ako svoj plnohodnotný domov, lebo majú pocit, že ich nikto nepočúva. Hoci sú kritickí voči Cirkvi (vnímajú ju ako ľudskú ustanovizeň) a často ju odmietajú, Boha sa držia. Tí, ktorí sa zúčastnili na stretnutiach, prejavili prekvapenie, že sa ich niekto pýta na ich názor, a pozitívne zhodnotili skúsenosť s modlitbou a spoločnou reflexiou v synodálnej skupine.

Pokiaľ ide o to, po akej Cirkvi ľudia túžia, mala by byť menej byrokratická a klerikálna a mala by sa viac podobať na rodinu. Tak ako v rodine dokážu spoločne žiť a navzájom sa prijímať ľudia rôznych pováh, niekedy s hroznými životnými príbehmi, malo by to byť aj v Cirkvi. Malo by v nej byť prekonané rozdelenie medzi laikmi a klerikmi, ktorí by si mali slúžiť navzájom a vo viere dozrievať spoločne. Potrebu rozširovania služby laikov v Cirkvi podporujú aj obavy súvisiace s poklesom kňazských povolání. Život vo farnosti postavený viac na laikoch by po výmene farára zabezpečoval väčšiu kontinuitu jednotlivých aktivít. Laici by ocenili možnosť nadviazať bližší vzťah s biskupom a lepšie ho poznať. Poukázali na to, že zo strany biskupov im chýba jasná vízia. Veriaci túžia po Cirkvi, ktorá je radostná, milujúca, otvorená a prijímajúca, preto považujú za dôležité, aby Cirkev prijímala ľudí s rôznymi zraneniami – rozvedených a znovu zosobášených, alebo z rôznych dôvodov vylúčených na okraj spoločenstva.

Hoci na začiatku bol farníkom pojem synodality neznámy, po niekoľkých stretnutiach účastníci začali vnímať synodálnu skúsenosť ako niečo pozitívne a obohacujúce. V malých skupinách cítili prijatie, a preto sa neváhali otvoriť a vyjadriť svoje postoje. Skoro všetci prejavili vôľu v stretávaní pokračovať. Mnohí si uvedomili význam spoločnej modlitby a stíšenia sa počas stretnutia a dôležitosť vzájomného počúvania. Skúsenosť synodality je, podľa nich, potrebné preniesť aj do rodinného prostredia, lebo ak sa ľudia „pozorne a s láskou počúvajú, zachytia hlas Ducha Svätého, ktorý im dá dar rozlišovania a silu šíriť Božie kráľovstvo v každodennom živote“¹⁴.

Nielen z diskusií, ale aj zo skúsenosti s priebehom synodálneho procesu vo farnosti Devínska Nová Ves sa ukázalo, že na to, aby sa v miestnej cirkvi kráčalo spoločne, je potrebné jednak to, aby tam boli ľudia, ktorí sú ochotní spoločne kráčať, a jednak miestny kňaz, ktorý ich podporuje, kráčal s nimi. Obe podmienky sa v tejto farnosti ukázali ako splnené, hoci je pravdou, že

14 Závery zo synodálnych stretnutí o synodalite vo farnosti Devínska Nová Ves, 2022.

chýbalo väčšie zapojenie neveriacich, inak veriacich alebo pasívnych členov farnosti. Bolo to možno v dôsledku neschopnosti jasne komunikovať, že aj oni sú pozvaní zapojiť sa do synodálneho procesu a objasniť jeho ciele. Pre väčšie oživenie farnosti je potrebné prehĺbiť duchovnú formáciu laikov i klerikov, nájsť nové formy a spôsoby ako ich prizvať do služby. Dôležitú úlohu zohrávajú aj malé spoločenstvá (deti a mladí ľudia), ktorých treba podporovať a duchovne sprevádzať, pričom dôležitá je spolupráca kňaza s katechétmi a aktívnymi laikmi. Rovnako je potrebné vytvoriť priestor na prijatie osamelých osôb a nájsť spôsob ako podporiť mužskú spiritualitu.

1.2 Rozvoj aktivít v rámci synodálneho kráčania

Na začiatok treba povedať, že spoločné kráčanie, o ktorom hovorí synoda o synodalite nebolo pre našu farnosť novinkou. Spoločné aktivity najrôznejšieho druhu, ktoré tu prebiehali a prebiehajú už viac ako tridsať rokov sú podmienené dvoma základnými faktormi: jednak kňazmi zodpovednými za farnosť, ktorí sú otvorení spolupráci s laikmi, a jednak aktívnymi veriacimi, ktorí k životu Cirkvi prispievajú svojimi nápadmi i realizovaním rôznych projektov. Náplň spoločnej činnosti sa v priebehu rokov samozrejme menila a vyvíjala aj s tým, ako prichádzali nové generácie a ako sa menila situácia v spoločnosti.

Otvorenie synody o synodalite prinieslo do života farnosti nové podnety a ďalšie oživenie. Viaceré skupiny veriacich (mamičky s malými deťmi, seniory), ktoré vznikli v rámci synodálnych konzultácií, pokračujú vo svojom stretávaní sa, pretože ich vzájomné počúvanie a zdieľanie obohacovalo a povzbudzovalo vo viere. Jednotlivé skupiny hľadali tiež spôsob, ako by mohli prispieť k spoločnému životu vo farnosti. Farská charita, ktorá vznikla už dávnejšie, ešte viac rozvinula svoju činnosť a každý týždeň pripravuje vyše 50 potravinových balíčkov pre sociálne slabé rodiny. Vznikla iniciatíva *Adoptuj si rodinu*, v rámci ktorej sa zbierajú financie pre tie rodiny, ktoré to najviac potrebujú.

Vo farnosti sa organizujú denné i týždenné letné tábory pre deti a spoločný tábor pre rodiny. Na základe podnetov od mladých, ktorým chýbali aktivity prispôbené ich veku, sa začali sláviť sväté omše určené mladým, do príprav ktorých sa aktívne zapájajú (spevokol, čítania). Organizujú sa stretnutia pre prvoprijímajúce deti a ich rodičov, ktorí preberajú rovnaké témy ako deti, aby im vedeli odpovedať na ich otázky súvisiace s vierou. Birmovanci a animátori detských táborov majú, okrem bežných stretnutí, v rámci týždňa aj víkendové stretnutia, na ktorých môžu byť nielen intenzívnejšie formovaní, ale môžu nadviazať medzi sebou hlbšie priateľstvá, ktoré im môžu byť pomocou aj v bežnom živote.

Farské spoločenstvo každoročne organizuje *Deň farnosti*, kde je pripravený kultúrny program, aktivity pre deti a občerstvenie. Je to príležitosť, kde sa rodiny a veriaci rôznych vekových kategórií môžu stretnúť, porozprávať alebo informovať, napríklad o záveroch synodálnej konzultácie či o zaujímavých projektoch (misijných, charitných či iných). Dlhoročnú tradíciu má aj

kultúrno-spoločenské podujatie *Začíname spolu Advent* a tradičným sa stáva po štyroch ročníkoch aj farský ples, o ktorý je čoraz vyšší záujem. Okrem farského centra (F-centrum) slúži spoločenstvu aj farská záhrada, ktorá ponúka viacerým rodinám možnosť komunitnej záhrady a futbalové ihrisko pre miništrantov a deti. Synodálne kráčanie sa doslovne realizuje aj na farských púťach, ktorých sa zúčastňujú nielen starší členovia farského spoločenstva, ale vďaka veľmi priateľskému prístupu pána farára sú prítažlivé aj pre mládež.

Akútna potreba náboženskej formácie a vzdelávania sa objavila v syntézach na všetkých úrovniach Cirkvi, pričom sa v tejto súvislosti hovorilo nielen o kňazoch, katechétoch či veriacich aktívne zapojených do pastorácie, ale aj o bežných laikoch. Stredná a staršia generácia prežívala detstvo a mladosť v období komunizmu, mnohí z nich preto nemajú ucelené náboženské vzdelanie. Navyše súčasná doba kladie omnoho väčšie nároky na zorientovanie sa aj v spoločensko-politických otázkach, no veriaci často netušia ako spájať pohľad viery s praktickým životom vo svete. Hoci sa v našej farnosti občas aj v minulosti konali vzdelávacie prednášky, synodálny proces priniesol zmenu v tom, že sa vzdelávanie stalo pravidelnou súčasťou života farnosti. V rámci občianskeho združenia *Gaudete* organizujú farníci vzdelávacie a duchovné podujatia, zamerané hlavne na rodiny a rodičov (prednášky o výchove, duchovné obnovy).

Po prvom roku synodálneho stretania vznikla vo farnosti ďalšia iniciatíva – cyklus verejných vzdelávacích prednášok, ktoré majú predstaviť účastníkom kresťanstvo v širšom historicko-spoločenskom kontexte a pomocou filozofických prístupov, konkrétnych príkladov z minulosti či z pohľadu iných kultúr pomohli nájsť odpovede na konkrétne výzvy dnešnej doby. Prednášky, spojené s diskusiou, organizujú členovia občianskeho združenia Apeiron – Inštitút humanitných štúdií a sú prizývaní ďalší vysokoškolských pedagógovia, ktorí popularizačným spôsobom približujú poslucháčom aktuálne témy, ktorým sa venujú. Odznali témy ako napr. Náboženstvo a viera v sekulárnej spoločnosti, Znamenia čias, Periférie a kultúra stretnutia podľa pápeža Františka, Potreba kritického myslenia pre vieru – príklady z dejín Cirkvi, Ako mi judaizmus pomáha byť lepšou kresťankou, Duša a život po smrti, Trnistá cesta k humanite – Slovensko v 21. storočí, Kresťanstvo v čase postmodernity a iné.

Prednášky mali pozitívny ohlas a viacerí účastníci sa rozhodli rozšíriť si svoje vzdelanie na kurze *Kresťan v dnešnom svete*, ponúkanom v rámci univerzity tretieho veku Teologickou fakultou Trnavskej univerzity. Aj keď je pravdou, že účastníci patrili skôr ku strednej a staršej generácii, ukazuje sa, že viacerí naďalej uprednostňujú vzdelávanie prostredníctvom priameho kontaktu s prednášajúcim a možnosťou diskusie pred samovzdelávaním pomocou literatúry či videí a internetu. Osobné podanie a angažovaný prístup lektora k téme dodáva vzdelávaniu nový rozmer a obohacuje ho.

1.3 Príklad dobrej praxe

Ako sme uviedli, pojem „synodalita“ bol spočiatku len málo zrozumiteľný nielen pre laikov. Aj napriek vysvetleniam, pochádzajúcim z rôznych zdrojov (prednášky, katechézy, katolícke médiá), sa zdá, že najdôležitejšia na pochopenie obsahového významu tohto pojmu je osobná skúsenosť. Čo znamená „spoločné kráčanie“ možno ilustrovať pomocou púte, organizovanej farnosťou v Devínskej Novej Vsi. Spoločenstvo pútnikov tvorilo vekové rozpätie približne od jedenásť do sedemdesiatpäť rokov, od dvanásťčlennej partie mládeže, mladých rodičov užívajúcich si čas bez detí, až po zrelšie páry vnímajúce najmä duchovný rozmer púte. A medzi nimi kňaz v mikine, pravidelne sa presúvajúci v autobuse spredu dozadu k sediacim mládežníkom, odkiaľ sa ozýval neutíchnajúci smiech aj vďaka jeho vtipom. Mladí nemali problém sa zapojiť do spoločnej modlitby či slávenia liturgie. Tento kňaz bol skôr súputníkom a sprievodcom než „vodcom“, akýmsi *spiritus movens*, ktorý udržoval dobrú náladu a nevyviedlo ho z miery ani to, keď si pútnička s dvoma barlami zlomila ruku. Práve táto pani bola z inej farnosti a uvedomujúc si, že z dôvodu svojho ošetrenia zdržala všetkých pútnikov, neustále sa ospravedlňovala. Napokon však zmenila tón, keď videla, že jej to nielenže nikto nevyčíta, ale každý jej pomáha, ako môže. Vybaviť ošetrenie, odnieť batožinu, doniesť jedlo, poskytnúť prístrešie po príchode, keď musela čakať na odvoz. Povedala, že hoci často chodí na púte, s takouto skupinou sa ešte nestretla. Nevytvárali sa skupinky, ktoré by potajomky kritizovali či ohovárali iných, nevládla tam nervozita, ani zlá nálada. Napriek náročnosti cesty a menším či väčším peripetiám, v spoločenstve vládol duch pokoja a radosti, vzájomnej tolerancie a žičlivosti. V tomto vnútornom nastavení bolo cítiť synodálne kráčanie: všetci totiž akoby pochopili, že sú si rovní a že len ak sa budú vzájomne rešpektovať napriek svojej rôznosti, vzájomne si pomáhať a sa podporovať, iba vtedy spoločne dosiahnu vytúžený cieľ.

2. Synodálny proces vo farnosti Leopoldov

V období od februára do mája v roku 2022 prebehli vo farnosti Leopoldov farské synodálne stretnutia. Samotný proces sa začal stretnutiami koordinátorov, na ktorých sa riešili otázky metodológie a praktického uskutočnenia synodálnych stretnutí vo farnosti. Postupne sa vykryštalizovala zhoda, v akom čase a akým spôsobom budú stretnutia prebiehať. Bol vytvorený tím moderátorov, ktorí mali na starosti prípravu jednotlivých stretnutí, ich moderovanie a priebežné zapisovanie poznámok. Stretnutia prebiehali raz za týždeň a postupovali cez vopred dohodnutú obsahovú schému. Vzhľadom na termín, do ktorého bolo potrebné vytvoriť syntézu na farskej úrovni a odovzdať materiál na biskupský úrad, sa koordinátori dohodli, že niektoré témy budú spojené

a vzniklo tak nasledujúcich sedem okruhov: (1) Spoločníci na ceste (2) Počúvať, vziať si slovo (3) Sláviť (4) Spoluúčasť, zodpovednosť (5) Spoločná misia (6) Dialóg so svetom, ekumenizmus (7) Formovanie v synodalite.

Jednotlivé synodálne stretnutia prebiehali tak, že po úvodnej modlitbe sa prečítala príslušná časť zo Svätého písma a po chvíľke ticha nasledovalo spoločné uvažovanie o danej téme v kontexte prečítanej state. Záver stretnutia tvorilo zhrnutie a spoločná modlitba. V nasledujúcich častiach sa pokúsime zhrnúť základné myšlienky súvisiace s jednotlivými témami stretnutí.

2.1 Zhrnutie jednotlivých tematických okruhov

V rámci témy Spoločníci na ceste sa účastníci stretnutí zamýšľali najmä nad tým, ako chápu Cirkev a ako vnímajú svoje miesto v nej. Často sa opakuje myšlienka, že si naše začlenenie do Cirkvi dostatočne neuvedomujeme, s čím potom súvisí aj naša životná prax. Cirkev je v širšom povedomí veriacich stále primárne chápaná ako hierarchia (pápež, biskupi, kňazi) a v lepšom prípade sú takto chápaní aj najaktívnejší laici. Veriaci, ktorých by sme mohli označiť ako „bežní“ sa často nepovažujú za súčasť Cirkvi, čo sa prejavuje v ich základnom postoji, ktorým je pasivita. Nejde iba o pasivitu v zmysle neúčasti na rôznych farských akciách, ale o akúsi „paradigmú“ pasívnosti, ktorá sa prejavuje na rôznych úrovniach náboženského života (pasívny konzument liturgie, pasívny prijímateľ sviatostí, nezamýšľanie sa nad svojou vierou, nezamýšľanie sa nad morálkou atď.) Synodálny proces je v tomto kontexte chápaný ako nádej na uvedomenie si, že my sme Cirkev, že rozmer Cirkvi je prítomný v spoločenských (farské, stretká, rodinné). Kritizuje sa v rámci náboženského života prílišný individualizmus (kopem sám za seba), ktorý nevedie k snahe pochopiť zmýšľanie, slabosti a cítenie „toho vedľa mňa“, ale skôr k presvedčeniu, že čo si sám nespravím, to nemám. Častým motívom bola kritika Cirkvi, ktorá nereaguje na problémy súčasného človeka, ale má tendenciu ich zametať pod koberec. Opakovane sa objavuje skúsenosť s ľuďmi, ktorí práve pre toto zanevrelí na Cirkev a prestali sa zúčastňovať na jej aktivitách.

Pri téme Komunikácia (počúvať, vziať si slovo) sa vo všetkých skupinách začínalo konštatovaním, že v komunikácii máme veľké rezervy. Neschopnosť komunikovať ako jeden z najdôležitejších problémov pociťuje veľa zúčastnených. Týka sa to vyjadrenia nielen negatívneho postoja (kritiky), ale aj pozitívneho postoja (pochvala, vďaka). V prvom prípade nevieme konštruktívne vyjadriť kritiku a svoj nesúhlas a sme často paralyzovaní strachom. Radšej sa uzatvárame do bubliny mlčania a ak sa diskusia uberá iným smerom, ako sme očakávali, radšej z nej vycúvame. Ako dôsledok výchovy a dlhodobej praxe prístupu ku kňazovi sa veriaci neodvážia vyjadriť otvorene, čo sa im nepáči. V tejto súvislosti sa objavili aj návrhy, aby bolo možné (aspoň počas časti homílie) s kňazom diskutovať. Na druhej strane chýba schopnosť viesť „pozitívnu“ komunikáciu, prevláda pasivita, plachosť a obava vyjadriť svoj názor. Na viacerých stretnutiach odznela téza, že „tam, kde sa počúva, tam sa

aj hovorí“. Až keď človek cíti priateľské prostredie vypočutia a prijatia, začne vyjadrovať svoje názory. Ako základ dobrej komunikácie boli identifikované tieto faktory: byť prvý, kto priateľsky vykročí (neformálne, otvorene, priamo, úprimne); byť otvorený pre potreby druhých, všímavý; nevytvárať nátlak; osobná komunikácia, nie cez médiá; neočakávať iba aktivitu z druhej strany, ale pýtať sa, vykročiť k druhému; začať a postupne sa snažiť preniknúť bližšie k človeku (vypočutie, prejavenie záujmu) pomôcť starším členom s nastavením a používaním informačno-komunikačných technológií.

Téma Slávenie sa v diskusiách primárne dotýkala slávenia Eucharistie. Veľké množstvo účastníkov označilo modlitbu a liturgiu za prameň sily a novej nádeje. Ako skúsenosti dobrej praxe boli identifikované omše, ktoré prebiehali počas pandémie vo farskej záhrade. Aj keď omša v exteriéri prináša viac rozptýlenia, najmä rodiny s deťmi si pochvaľovali takúto formu liturgie, keďže pri nej zvládali lepšie deti. Pozitívne bola hodnotená aj forma rozdávania Eucharistie, pri ktorej kňaz chodil po kostole a pristupoval k veriaci. Potrebná by bola pravidelná katechéza týkajúca sa liturgie, keďže veriaci často nerozumejú a nechápu symboly používané pri omši. Určite by to pomohlo k hlbšiemu prežívaniu liturgie. Z konkrétnych požiadaviek týkajúcich sa liturgie spomeňme: otvoriť prax miništrovania dievčat, dôsledne zachovávať priestor ticha pred omšou (aspoň 10 minút), mať väčšie portfólio lektorov, inštalovať v kostole TV a zobrazovať tam texty piesní, liturgické texty a pod; lepšie ozvučenie kostola. Priestor v kostole a počas liturgie by mal byť priestorom prijatia bratov a sestier, preto by bolo vhodné skúsiť nepozerať sa na druhých ľudí okolo seba povrchne a riešiť rôzne okolnosti či ich motiváciu (či chodia, alebo nechodia pravidelne do kostola; čo nosia oblečené; ako vyzerajú; čo robia a ako sa správajú počas liturgie a pod.) Ľudia môžu mať vo svojich srdciach zranenia z rodiny, od kňazov, alebo získaný odpor ku kostolu.

V rámci spojenia tém Spoluúčasť a Zodpovednosť sa na synodálnych stretnutia v rôznych variantoch akcentovala téma spoluzodpovednosti za farnosť a jej život. Ako negatívne javy boli spomenuté, napr. formálne chápanie niektorých aktivít, ktoré si treba iba odškrtnúť (príprava pre prvoprijímajúce deti a príprava na birmovku), nezáujem o dianie vo farnosti, nezáujem o ostatných farníkov a ich osudy, absencia spoločenstva pre deti po prvom svätom prijímaní. Farníci by privítali aj nedeľné rodinné popoludnia a prednášky na rôzne témy. (Tieto aktivity sa už podarilo vo farnosti začať a pokračujú aj v tomto období.) Samotné synodálne stretnutia sa ukázali ako vynikajúci sieťovací faktor a prispeli k iniciácii činností, ktoré pokračujú doteraz. Vo viacerých skupinách sa diskutovalo o farskej pastoračnej rade, ale názory na jej potrebu a pracovnú náplň boli veľmi rozdielne. Opakuje sa aj znepokojenie nad tým, ako veľmi je farnosť a jej činnosť závislá od toho, aký kňaz ju aktuálne spravuje. Skúsenosti z minulosti poukazujú na nebezpečenstvo, že ak je kňaz pasívny, resp. nepriateľský, tak takmer všetky farské aktivity zanikajú. Pre pozitívny rozvoj farských aktivít sa opakovane navrhujú rôzne formy kultúrno-oddychovej činnosti (grilovačky, opekačky, turistika, ples, noc kostolov atď.).

Pri téme Spoločná misia sa prejavili značné rozdiely v názoroch jednotlivých synodálnych skupín. Zdá sa, že tieto rozdiely boli do značnej miery pôsobené tým, aký tón resp. smerovanie stretnutiu udal jeho moderátor resp. moderátorka. Spirituálnejšie skupiny videli ťažisko v ohlasovaní evanjelia a snahe spasit' všetkých ľudí. Misia, podľa nich, spočíva v ohlasovaní evanjelia o zmŕtvychvstaní. Iná skupina dávala dôraz na našu povinnosť ísť v ústrety hľadajúcim. V minulosti bola Cirkev ako nemocnica, kam privádzali zranených. Dnes ju smieme nazvať poľnou nemocnicou, ktorá nečaká v bezpečí na zranených, aby ich liečila a ide im v ústrety priamo „do bitky“. Misijnosť zároveň prináša potrebu premyslenej a angažovanej viery „bežného“ veriaceho. Každý z nás má čo ponúknuť. Každý z nás je celkom iný, originálny. Nezáleží na našom vzdelaní, postavení, každý z nás môže a ako člen Cirkvi má povinnosť byť misionárom. Každý máme iný životný príbeh, iné skúsenosti, iné „odžité“ a i keď si môžeme pripadať nevzdelaní, či nehodní niekomu „zvestovať“ evanjelium, nejde tu vôbec o postavenie či vzdelanie. Nikdy nemôžeme vedieť, či práve náš spôsob ohlasovania evanjelia, naše vnímanie viery a Svätého písma niekoho neinšpiruje, či neprivedie na cestu kráčania s Ježišom. Všetci máme schopnosť „robiť svet lepším miestom pre život“. Práve synoda nám umožňuje spoločne sa stretať a zdieľať svoje pohľady, názory.

V spojení tém Dialóg so svetom a Ekumenizmus sa ako kľúčové slovo vyprofilovalo slovo dialóg. Akákoľvek forma dialógu sa javí byť prospešnou pre rast spoločnosti. Dialóg medzi spoločnosťami je veľmi potrebný a pre členov jednotlivých spoločností veľmi obohacujúci, preto ho treba vo farnosti podporovať. Je dôležité, aby spoločnosti vo farnosti o sebe „vedeli“, aby vedeli, čo ktoré spoločnosť rieši, s čím zápasí, kto sú jeho členovia a pod. Ako negatívum je vnímaná naša neochota prijať pozvanie na dialóg, prameniaca možno zo strachu vyjadriť sa, odložiť „masku“ a otvorene sa pýtať, čo nás zaujíma a povedať svoj názor. Často si myslíme, že nie sme dostatočne súci zapájať sa do diskusií v spoločnostiach, vyhľadávame skôr jednu spriaznenú dušu a zdôverujeme sa len jej. Vnímame potrebu podpory otvorenosti pri dialógu, potrebu dôležitosti „trénovať sa“ v počúvaní s láskou a otvoreným srdcom, snažiť sa nájsť spoločnú reč, i keď sú naše názory odlišné, chceme sa rozprávať a poznať názor ostatných. Druhá línia uvažovania sa pohybovala na úrovni praktického dialógu v rámci spoločnosti veriacich. Zdôraznilo sa napr. konkrétne a osobné oslovenie, pozvanie; prístup bez nátlaku; rešpekt voči iným; hľadanie toho, čo nás spája a nie toho, čo nás rozdeľuje; prijatie toho, že aj iní môžu vidieť nejakú časť pravdy. Ako jedna z možností budovania farského spoločnosti bola spomenutá aj možnosť pravidelne sa spoločne modliť (a učiť sa modliť) liturgiu hodín (ranné chvály a večery).

Poslednou témou stretnutí bolo Formovanie v synodalite a tieto stretnutia boli využité na sumarizáciu celého synodálneho procesu na úrovni farnosti. Synodalita je chápaná ako spoločnosť, kde môžeme ísť spoločne a pritom môžeme mať rôzne názory. Synodálnymi stretnutiami sme „zamiesili“ na cestu, ktoré „kysnutím“ môže viesť k oživeniu farského spoločnosti. Ako všeobecné sa ukázalo vnímanie synodalite ako niečoho prínosného v prvom rade pre

nás samotných, na úrovni jednotlivcov, spoločností a celej farnosti. Čo sa týka ďalšieho postupu synodálnych záverov na Arcibiskupský úrad v Trnave a následnú prácu s nimi vládol medzi zúčastnenými značný skepticizmus. Biskup a biskupský úrad sú v našej diecéze vnímané ako niečo veľmi vzdialené, neosobné, niečo, čo sa bežného života veriaceho vôbec nedotýka. Opätovne boli vyslovené a zopakované viaceré želania a túžby do budúcnosti, napr. spoločenstvo pre deti po prvom sv. prijímaní, katechézy vysvetľujúce počas omše liturgiu, pokračovanie v synodálnych stretnutiach, vytvorenie stretnutí na báze osobných svedectiev, realizovanie pravidelných prednášok a diskusií týkajúcich sa ako našej viery, tak aj bežných vecí, nad ktorými človek uvažuje. Zaujímavé je aj poznanie, že vo farnosti sa nachádza nie malá skupina veriacich, ktorá sa „dobrovoľne“ neprihlási na žiadnu aktivitu, ale ak ich niekto osloví, zavolá alebo požiada, tak sa radi pridajú. Veľa ľudí nemá odvahu alebo si neverí, že by mohli byť v niečom nápomocní a mohli by sa tak stať aktívnymi členmi farnosti.

2.2 Sumár synodálnej cesty vo farnosti Leopoldov

Po jednotlivých kolách synodálnych stretnutí prebehlo na záver stretnutie moderátorov a organizátorov, kde sa okrem zhrnutia a zosumarizovania myšlienok najčastejšie sa objavujúcich počas stretnutí jednotliví moderátori vyjadrili, ako vnímajú tento proces v našej farnosti. Primárne sa vyjadrovali k tomu, ako tento proces naplnil ich očakávania, čo by chceli vo výstupe zdôrazniť a aké pokračovanie tohto procesu vidia v našej farnosti. V nasledujúcej časti prinášame krátke, nereprezentatívne zhrnutie základných myšlienok, ktoré odznali na tomto sumárnom stretnutí zo strany moderátorov a ďalších aktívnych organizátorov synodálnych stretnutí, ktoré vychádza z neoficiálneho zápisu počas stretnutia.

Odvážim sa povedať za seba (konštatuje jeden z moderátorov), že účel synody bol v našej farnosti naplnený. Veriaci sa radi zúčastňovali spoločných debát a rozhovorov – niektorí viac, iní menej. Pre mnohých je tento spôsob „žitia“ viery celkom nový a niektorí sa s ním doteraz nestretli. Synoda nám ukázala, že hlboké prežívanie viery sa nedeje len cez modlitbu či adoráciu, ale rovnako obohacujúce a Bohu sa páči aj takéto spoločné zdieľanie myšlienok, pocitov a názorov veriacich. Osobne vnímam, že je najvyšší čas začať týmto spôsobom zapájať veriacich viac do „fungovania“ Cirkvi, aby cítili, že sú súčasťou tohto krásneho spoločenstva kresťanov a že môžu prehovoriť, vyjadriť sa, a zároveň, aby vedeli, že sú na správnom mieste, kde budú vypočutí. Na stretnutiach sme sa často rozprávali o veciach, o ktorých sa napríklad nebavíme v kruhu rodiny (z rozličných dôvodov – nemáme odvahu, nevidíme v tom zmysel atď.) a práve na synodálnych stretnutiach sme sa odvážili hovoriť, povedať slobodne svoj názor – čo nás trápi, s čím sa nevieme vyrovnáť, získali sme nový uhol pohľadu, nadhľad, podporu, vedomie, že aj niekto ďalší sa

stretá s podobnými ťažkosťami, problémami, nepochopením vo svojej vlastnej rodine, v práci, v kruhu priateľov. Celý význam synody pre nás laikov by som zhrnula asi takto: „Nečakajme, podme v ústrety!“

Iný moderátor konštatoval: V rámci synodálneho procesu som vnímal apel na rozvoj dvoch rozmerov nášho kresťanského života. Prvým bol rozvoj farského spoločenstva a spoločenstiev, ktoré ho tvoria. Neobmedzovať život vo farnosti len na predpísané formy, ale práve v tomto neliturgickom rozmere vychádzať v ústrety svetu. V rámci synody bolo popísaných mnoho spôsobov, ako to docieľiť. Druhým rozmerom je naša formácia, napr. v liturgii, kde môžeme rozvíjať zapojenie sa nás samotných, pomáhať sa zapájať ľuďom okolo nás, snažiť sa o zrozumiteľnosť liturgie a našej viery.

Ďalší z účastníkov konštatoval: Počas synodálnych stretnutí bolo badať, že veriaci nemajú nejaký (resp. nijaký) vzťah s biskupskou hierarchiou, a žiaľ, im ani nechýba. Nezamýšľajú sa nad tým, čo by mala byť úloha a služba hierarchickej Cirkvi – teda pást zverené stádo, zaujímať sa o problémy bežných ľudí, (život v rozvedených a všelijako poprepletaných rodinách, finančný stav mladých rodín, beznádej mladých týkajúca sa budúcnosti, samota starých a chorých a pod.), vyjadrovať sa k verejným otázkam včas, jasne, dôrazne a v súlade s náukou Cirkvi a v jednote s pápežom. Chýba komunikácia, záujem, transparentnosť, pružnosť, podelenie služieb s laikmi a trvalým diakonátom. Spolupracovať s laickými (aj charizmatickými) hnutiami a spoločenstvami, nebáť sa ich, oceniť ich prínos pre svet a Cirkev. Odvážne tvoriť sociálne projekty (nájomné byty, sociálne podniky), zapojiť do toho podnikavých laikov, prebudiť „spiaceho obra“, ktorým sú práve laici, prebudení Duchom Svätým. Cirkev na Slovensku prestala evanjelizovať, vytvára dojem, že spí a prežíva, bojí sa ísť proti mainstreamu. Kňaz vo farnosti je vnímaný ako „servis“ pre duchovné záležitosti, ktoré „treba mať“. Buď je na piedestále (nesmie sa o ňom nič kriticky povedať), alebo je na okraji, zavretý na fare. Budúcich kňazov treba pripravovať na pastoraáciu, teda na osobný kontakt s ľuďmi, na zrozumiteľné a aktuálne hlásanie Božieho slova, na potrebu flexibility a kreativity.

Chýba mi najmä dialóg a systém vzájomnej kontroly, ktorý dnes funguje vo všetkých oblastiach demokratickej spoločnosti, konštatuje ďalší z účastníkov. Moc cirkevných predstaviteľov na jednotlivých úrovniach (kňaz, farár, dekan, biskup) by mala podliehať väčšej, a hlavne nezávislej kontrole. Vhodný by bol napr. nejaký model systému brzd a protiváh, ktorý zaisťuje rovnováhu pri delbe moci. Takéto niečo veľmi chýba súčasnej Katolíckej cirkvi, zvlášť v podmienkach na Slovensku. Potreba dialógu a spätnej väzby sa odráža aj v zápisoch zo stretnutí synodálnych skupín. Veriaci nemajú takmer žiaden kontakt so svojím biskupom, ktorý sa na Slovensku často vníma ako feudálny mocipán, a nie ako najvyšší pastier a správca zodpovedný za jemu zverené stádo (diecézu). Nefunguje ani kontakt medzi kňazmi a biskupom, keďže biskup často nepočúva ani svojich kňazov. Navyše kňazi sú aj materiálne a funkčne takmer absolútne závislí od svojho biskupa a jeho rozhodnutí, takže nakoniec si málokto z nich trúfne v niečom vyjadriť svoj názor alebo dokonca biskupa podrobiť kritike. Že sa tento stav ospravedlňuje poslušnosťou a frá-

zou „my a Duch Svätý sme rozhodli“, nebudem ani komentovať. Výsledkom je dlhodobá uzavretosť Katolíckej cirkvi na Slovensku a zametanie káz pod koberec. Aby sa podobným problémom predišlo, navrhujem zaviesť kontrolné a transparentné mechanizmy v troch základných oblastiach: ekonomika, personálne veci a pastorácia. Na diecéznej úrovni by mali byť vytvorené orgány a štruktúry, ktoré budú v týchto oblastiach nezávisle a slobodne kontrolovať biskupa a ním ustanovených úradníkov. Na farskej úrovni potrebujeme reálne fungujúce a nezávislé farské, ekonomické a pastoračné rady, ktoré zaručia transparentnosť, kontrolu a spolurozhodovanie. Je nevyhnutné, aby už formácia budúcich kňazov prebiehala v dialogickom duchu a pripravovala ich na takýto typ pastorácie a spravovania farností. Prečo by farnosť musela iba trpne prijímať kňaza, určeného ako správcu farnosti? Nemala by sa samotná farnosť podieľať už na výbere toho, kto bude na toto miesto ustanovený? Podľa mňa by mala mať priestor vyjadriť sa už v procese výberu. Je potrebné dať laikom väčšie, a hlavne reálne právomoci aj pri uskutočňovaní rôznych foriem pastorácie. Prečo nedáme väčší priestor v Cirkvi ženám? Už dávno mohli napr. miništrovať dievčatá. Mimoriadnymi rozdávatelmi sv. prijímania by mohli byť aj osvedčené ženy. Trvalý diakonát je na Slovensku, bohužiaľ, absolútne marginálnou záležitosťou. Prečo nevyužívame tento inštitút?

Iný moderátor zdôrazňuje: Ak mám za seba vybrať nejakú myšlienku, ktorá sa niesla každou témou, tak budú asi dve. Prvá, v našej farnosti sme našli vyčlenenú skupinu a ľudí na okraji takmer v našom strede. Počas diskusií sme zistili, že tí, ktorých považujeme za vyčlenených, nie sú vždy len fyzicky na okraji. Našli sme ich uprostred nášho spoločenstva. Sú to ľudia, ktorí svoje vyčlenenie cítia v srdci (rozvedení, mladí, starí). Samozrejme, nechcem tvrdiť, že v našej farnosti nie sú ľudia, ktorí trpia skutočnou finančnou či inou núdzou. Ale akoby sme tak znovuobjavili, že nemusia byť na okraji len tí, ktorým chýba niečo materiálne. Sú to ľudia, ktorým chýba naša empatia, nemajú odvahu sa ozvať sami a nik neosloví ich, trápia ich rôzne prekážky pre prijatie Eucharistie. Takýmto spôsobom sa táto skupina neustále zväčšuje. Tá druhá myšlienka je, že naša farnosť sa chce stretať a chce spolu žiť. Vnímam skutočný záujem o viac neformálnych stretnutí a akcií, ktoré pomôžu rozvíjať vzťahy a budovať „nové siete“ medzi ľuďmi.

A ešte jeden názor: Synodálne stretnutia v našej farnosti odkryli, najmä po pandémie, neutíchajúcu potrebu stretávať sa, zdieľať, navzájom komunikovať. My všetci tvoríme Cirkev. Nemôžeme sa uzatvoriť iba do seba, vyhradiť svojej viere a Bohu iba ohraničený priestor (kostol), spoločenstvo rodiny a blízkych atď. Celým našim kresťanským životom, na každom mieste a v každom čase, máme vydávať svedectvo o tom, v koho veríme. Každý z nás je originál. Nič nie je čierne-biele tak, ako s určitosťou nemôžeme tvrdiť, to je dobré a to zlé, lebo je veľa medzitým akoby medzi riadkami. Nemôžeme nikoho posudzovať a súdiť, ale byť otvorení načúvaniu s láskou, otvorení adekvátnej pomoci, ktorú náš blížny potrebuje a ktorú sme my schopní poskytnúť. Máme sa snažiť navzájom milovať, byť otvorení voči všetkým našim blížnym, s ktorými sa v živote stretáme, či už sú veriaci, alebo neveriaci. Riešenie pre našu farnosť

vidím v pokračovaní našich stretnutí, ktoré budú otvorené pre každého, kde v spoločnej modlitbe, v rozjímaní nad Božím slovom, zdieľaní sa, vo vzájomnom dialógu a dialógu s naším duchovným otcom, v počúvaní s porozumením, budeme ďalej putovať naším životom ako spoločná Cirkev. Vzájomný dialóg nám ukáže, čomu sa máme venovať, čo treba konkrétne riešiť. Podľa svojich talentov a darov hľadať aj užšiu komunitu, spoločenstvo, aby keď padáme, mali sme sa navzájom o koho oprieť a navzájom si slúžiť (evanjelizovať skutkami), aby sme vytvárali spoločenstvo spoločenstiev, živú Cirkev, ktorá smeruje do rovnakého cieľa.

Záver

Synodálne stretnutia vo farnostiach mali za cieľ spoločne v diskusii a modlitbe hľadať smer, ktorým by sa mala uberať nielen Cirkev ako taká alebo miestna cirkev, teda diecéza, ale predovšetkým konkrétne spoločenstvo vo farnosti. V tomto texte sme sa snažili vyšpecifikovať len tie najčastejšie podnety, ktoré sa objavili počas synodálnych stretnutí v dvoch konkrétnych slovenských farnostiach. Na základe analýzy materiálov z týchto stretnutí sa dajú identifikovať spoločné akcenty, objavujúce sa ako v pozitívnom, tak aj v negatívnom kontexte. Možno ich zhrnúť do nasledujúcich tvrdení:

- 1) Skúsenosť synodálneho zdieľania vnímali účastníci veľmi pozitívne, pocítili prijatie a otvorenosť, čo posilnilo ich vzájomné vzťahy a duchovný život. Preto aj vyzdvihli potrebu pokračovať v takejto forme stretávania, na ktorom sa môže podieľať každý bez výnimky.
- 2) Účastníci diskutovali o tom, ako chápu Cirkev a svoje miesto v nej. Konštatovali, že bežní veriaci sa často nepovažujú za jej súčasť a prejavuje sa to ich pasivitou. Vyjadrili naliehavú potrebu posilniť aktívnu účasť laikov na živote a spoluzodpovednosti vo farnosti.
- 3) Veľký dôraz sa kládol na dialóg medzi laikmi a klerikmi, spoločné aktivity mimo liturgie, a zapojenie starších a chorých ľudí. Bola diagnostikovaná neschopnosť komunikovať, vyjadriť kritiku, ale aj pochvalu. Viacerí sa cítili neistí, boja sa vyjadriť svoj názor, čo vedie k pasivite a uzatvoreniu do bubliny mlčania. Opakovane sa prízvukovala potreba dialógu a transparentnosti v Cirkvi, spätnej väzby, ako aj zmeny zaužívaných štruktúr. Ako riešenie boli navrhované kontrolné mechanizmy na rôznych úrovniach Cirkvi a väčšie zapojenie laikov do týchto procesov.
- 4) Ukazuje sa potreba celoživotného vzdelávania v náboženských otázkach, vrátane štúdia Svätého písma a cirkevných dokumentov. Takéto vzdelávanie na všetkých úrovniach napomáha znižovaniu polarizácie a radikálnosti, prítomnej v súčasnosti takmer na každej úrovni spoločnosti. K celkovému zlepšeniu osobnej viery i komunitného života by prospelo aj hlbšie prežívanie liturgie, k čomu je potrebné lepšie porozumieť jej obsahu a symbolom.

Použitá literatúra

- FRANTIŠEK: *Príhovor pred otvorením synody* 09.10.2021. Slovenský preklad dostupný online na <https://www.tkkbs.sk/view.php?cislocianku=20211009002/> (15.05.2024)
- GROMANOVÁ, Miroslava: reportáž *Živá Cirkev je naše spoločné poslanie*. In: *Katolícke noviny* 09.10.2023. Dostupné online na: <https://www.katolicke-noviny.sk/reportaz/category/reportaz/article/ziva-cirkev-je-nase-spolocne-poslanie.xhtml/> (12.05.2024)
- KLÍČ, T.: *Sensus fidei* – referenčný bod katolíckej teológie. In: *Studia Theologica* 15, č. 4, 2013, s. 160 – 168.
- MEDZINÁRODNÁ TEOLOGICKÁ KOMISIA: *Synodalita v živote a v misii Cirkvi*. Dostupné online na <https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-vatikanskych-uradov/c/synodalita-v-zivote-a-v-misii-cirkvi/> (07.05.2024)
- SYNODA BISKUPOV: *Za synodálnu Cirkev: spoločenstvo, spoluúčasť, misia*. Prípravný dokument. Dostupné online na <https://www.synoda.sk/sk/materialy/> (10.05.2024)
- SYNODA BISKUPOV: *Vademékum*, 5. časť a dodatok B. <https://www.synoda.sk/sk/materialy/> (10.05.2024)
- SYNODÁLNY TÍM BRATISLAVSKEJ ARCIDIECÉZY: *Facilitovanie synodálnych konzultačných stretnutí*, dostupné na: <https://www.synoda.sk/sk/materialy/> (15.03.2024)
- TV LUX: relácia *Týždeň s farnosťou Devínska Nová Ves* (17.05.2021) Dostupné online na: https://www.tvlux.sk/archiv/play/_26015/ (01.05.2024)
- Záver z synodálnych stretnutí o synodalite vo farnosti Devínska Nová Ves 2022*. (správa zaslaná na spracovanie do záverečnej syntézy za Bratislavskú arcidiecézu)

Mgr. Ing. Mária Spišiaková, PhD.
Teologická fakulta Trnavskej univerzity
Kostolná 1, 814 99 Bratislava
e-mail: maria.spisiakova@truni.sk

prof. PhDr. Miroslav Karaba, PhD.
Teologická fakulta Trnavskej univerzity
Kostolná 1, 814 99 Bratislava
e-mail: miroslav.karaba@truni.sk

Pokyny pre prispievateľov

Rukopisy sa prijímajú iba v elektronickej forme a v jednej tlačenej kópii (vo formáte MS Word). Rozsah štúdie je 10 – 20 normostrán (normostrana = 1 800 znakov). Každá štúdia musí obsahovať anglické resumé, kľúčové slová v slovenčine a v angličtine (5 – 6 slov) a nadpis v oboch jazykoch. K textu má byť pripojený zoznam použitej literatúry a kontaktná adresa autora (jeho pracoviska s elektronickým kontaktom e-mail). V prípade príspevku v kongresovom jazyku (angličtina, francúzština, nemčina, španielčina a taliančina) sa vyžaduje resumé, kľúčové slová a nadpis aj v slovenčine. Citácie a zoznam bibliografických odkazov musia byť upravené v súlade s STN normou ISO 690.

Jednotlivé štúdie budú recenzovať dvaja recenzenti. V prípade dvoch negatívnych posudkov redakcia štúdiu odmietne, v prípade jedného pozitívneho a jedného negatívneho posudku bude autor vyzvaný, aby text podľa posudkov upravil. Po oprave štúdiu opäť posúdia tí istí recenzenti. Ak sa situácia bude opakovať, predseda redakčnej rady môže požiadať tretieho recenzenta o posúdenie štúdie. V prípade, že z troch recenzií sú dve negatívne, redakcia príspevok definitívne odmietne.

Rozsah recenzie, článku (napr. správa z konferencie): 3 – 5 strán.

Redakcia si vyhradzuje právo upraviť titulok príspevku a vykonať potrebné štylistické a jazykové úpravy. Neobjednané rukopisy sa nevracajú.

Adresa časopisu

Studia Aloisiana
Teologická fakulta Trnavskej univerzity
Kostolná 1, P. O. Box 173
814 99 Bratislava
e-mail: studia.aloisiana@truni.sk

Časopis *Studia Aloisiana* si možno objednať na adrese Teologickej fakulty.